

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 30.—

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Telefon št. 3770
Pošt. ček. račun št. 10499

Zločin in kazen

Marsejski zločin se obeta izpremeniti v prokletstvo za tiste, ki so upali, da jim prinese dobiček. Morilci in tisti, ki so umor naročili in plačali, so trdno pričakovali, da bodo usmrtili ne samo našega kralja in voditelja, ampak da bodo ubili tudi Jugoslavijo samo. V besnem sovraštvu do naše države so bili vdarjeni s slepoto. Bili so popolnoma prepričani, da je Jugoslavija umeten stvar, ki jo drži skupaj samo vojaška sila in volja nekaj ljudi. Mislili so, da je treba samo udariti pastirja, pa se bo čreda razkropila.

Strahovito je danes njihovo razočaranje. Izkazalo se je v tem kratkem času, po marsejskem zločinu, da Jugoslavija ne samo ni umeten stvar, marveč da je v svoji notranjosti trdna, celo ena izmed najtrdnjših držav sveta. V svojem žalovanju in v svoji odločnosti, da bo čuval kraljevo oporoko za vsako ceno, je ves jugoslovanski narod dokazal enodušnost, ki je začudila in vzradostila celo naše prijatelje. Ves narod širne naše domovine brez razlike imena in vere je dokazal tako globoko duhovno edinstvo, da so bili preseženi celo nekateri njegovi lastni sinovi, ki niso poznali zlasti kmečke duše in kmetovega mišljenja, pa naj si bo srbski, hrvaški ali pa slovenski kmet. In če je to mogoče, so marsejske krogle, ki so res vzele življenje najplemenitejšemu sinu naroda, niso pa uničile njegovega nesmrtnega duha, le še okrepile brambeno odločnost celega naroda in cementirale neomajno njegovo edinstvo. Mrtvi kralj vitez živi v duši vsakega Jugoslavana, močan, silen in svetel in se ne izbriše nikdar več iz nje.

Morilci in njihovi plačniki niso dosegli svojega namena. Jugoslavija stoji trdna, močna, mrka in dostojanstvena navzlic globoki, krvavi rani. Morilcev in tistih, ki so jih najeli, pa je strah...

Ozadje zločina prihaja na dan, vedno jasnejše v vsej svoji nagoti in gnusobi. Razkrikanj so banditi, ki so zločin izvršili, svetloba pa ošinja tudi krinke njihovih naročilcev. Zdaj ve zadnji človek, da tisti famozni »ustaši« niso nič drugega kot podli izdajalci, plačanci in navadni zločinci, ki so prejemale južev denar od dednih sovražnikov, od tujcev, ki hlepe po naši, posebno po hrvaški zemlji, čegar narod bi zopet hoteli tlačiti, kakor so ga tlačili stoletja. Zdravi hrvaški narod je te izmečke izpljunil in obznanil celemu svetu, da nimajo z njimi niti najmanjšega opravka.

Marsejski zločin* pa mora strgati z obraza krinko tudi tistim, ki so zlikovce naročili in plačali. Vedno bolj točno se ve, kdo so to. Njihova imena morajo na dan, pa naj sede še na tako »vzvišeni« položajih. Konec mora biti »legitimističnega« in »revizionističnega« tolovajstva. Evropski narodi hočejo imeti že enkrat mir pred pustolovci, ki upajo zanetiti splošni požar in na razvalinah postavljati stare habsburške, štefanske in markovske natezalnice narodov. Tisti, ki niso bili celih 16 let po vojni v stanu dati svojemu kmetu zemljo in iz njega napraviti človeka, morajo nehati z izzivanjem urejenih, kulturnih držav. Niti lastnega naroda ne morejo prav vladati, pa naj bi tuje!

Z razbeljenim železom je treba izžgati vsa ta uljesa človeštva. To zahteva pravica in to narekuje želja vseh narodov za zanesljivim mirom, ki nam je vsem tako krvavo potreben. Ko bodo ta gnusna uljesa izžgana, bo evropsko telo zopet zdravo, mir trden in z njim tudi gospodarska obnova pospešena.

Ta petek zvečer odpade običajna diskusijska seja organizacijskega odseka »Boja« v Trgovskem domu radi seje Osrednjega izvršnega odbora.

Prihodnja diskusija bo sklicana pisмено.

Matičič.

15. november

Bliža se dan, katerega vsi s strahom pričakujemo ter premišljujemo, kaj bo, ko marsikateremu ne bo mogoče zadostiti svojim dolžnostim.

Ko tako poslušaj pogovore, prošnje za pomoč in si priča jezi nad takimi razmerami, se ti mora vzbuditi skrb, kaj bo iz vsega tega.

Prvi pripoveduje:

»Leta 1929. sem popravil in zgradil najnujše postopje, ki sem ga rabil pri gospodarstvu. Imel sem pri tem zavest, da bom to lahko kmalu plačal. Ko sem bil v hlevu, sem računl, da imam živino vredno 50.000 Din, pa sem si mislil, da bom lahko plačal, če nekaj poslopja popravim. Stroški popravila so znašali 40.000 Din. Začela je cena živini padati, pri volih je bila izguba, dasi so tehtali 200 kg več, kot pa takrat, ko so bili kupljeni. — Od izkupička za prodani par volov sem porabil nekaj denarja za plačilo davkov in nekaj za vsakdanje potrebščine, kakor za sol, obutev itd. Komaj toliko mi je ostalo, da sem kupil drugi par majhnih volov. Imel sem tudi nesrečo pri prašičih. Vendar bi bil ta dolg poplačal vsaj leta 1930., ko bi bil vso živino prodal. Gotovo bi bil to storil, če bi vedel, kakšna kriza bo prišla. Tako sem pa še sedaj dolžan vseh 50.000 Din svojemu upniku. Sedaj 15. novembra bi moral plačati, kakor pravijo, 6 % od kapitala t. j. 3000 Din — 3¼ % bo moj upnik porabil na obresti t. j. 1750 Din, ostalih 2¼ % pa bo odplačanih na kapitalu t. j. 1250 Din, ostalo bo dolga še 48.750 Din. Da bom zamogel letos to plačati, bom moral prodati 1 kravo in 2 prašiča, drugo leto pa 2 kravi, tretje leto bom pa že brez živine, ker so vsako leto višji plačilni obroki. Četrto ali peto leto bom pa že ob vse, torej se bom zadnjih obrokov že rešil na ta način, da bom čez ca 5 let vzel mavho in šel z družinico po svetu. To ne more iti tako naprej. Bog mi je priča, da bi rad plačal dolg, ker vem, da sem dolžan. V tej dobi pa, ko imajo naši pridelki, živina in prašiči tako nizko ceno, kar rabimo pa, n. pr. obleka, sol in druge potrebščine so pa vedno dražje, se dolga ne bo moglo poravnati. Naj bo cena taka, kot je bila leta 1928/29, pa bom lahko plačal dolg, ki sem ga napravil takrat, ko je bila cena našim pridelkom primerna proti napravljenemu dolgu. Ko bi bil sam, naj bi bilo kakor hoče, ali sedaj imam ženo in otroke. Ko sem bil pred 20 leti v svetovni vojni, je bilo hudo, pa sem živel bolj brez skrbi, kakor pa sedaj. Zraven vsega tega so še vsako leto večji davki, dohodki pa vsako leto manjši, pa kaj dohodki, — kdo jih pa ima — zguba je vedno večja.«

Drugi pravi:

»Prevzel sem posestvo v letu 1924. Bil sem najstarejši od 6 otrok. Posestvo je bilo vredno po takratnih cenah 300.000 Din. Oče in mati so — česar jim nič ne zamerim — morali skrbeti tudi za drugih 5 otrok. Prevzel sem posestvo z bremenom, izplačati bratom in sestram ob polnoletnosti po 20.000, užitek očetu in materi, ki pa sta imela sama nekaj prihranjenega denarja. Razumeli smo se prav dobro. Mislil sem, da sem prav dobro napravil. Trem bratom in eni sestri še ni bilo treba takoj izplačati, le eni sestri sem moral kmalu izplačati, ker se je še istega leta možila. To sem lahko izplačal, ker sem priženil 35.000 Din, kateri znesek mi je tast takoj v gotovini izplačal. Oče so pred božičem umrli. Leta 1926. se je možila tudi druga sestra, treba ji je bilo izplačati priznani delež 20.000 Din. Nekaj sem imel, zadolžil sem se pa za 10 tisoč Din. Kmalu nato sem moral izplačati vsem trem bratom, ki so zahtevali svoje deleže. Nekaj let sem plačeval obresti z lahkoto in tudi posestvo sem si malo izboljšal, uredil sem si hlev in svinjake. Leta 1929 sem bil dolžan 55.000 Din. Tako je šlo do leta 1930. — Prišla so nato huda leta, začela se je svetovna kriza, kakor pravijo. Sedaj je pa konec. Nikamor ne morem. Če bolj hraniš in delaš, manj imaš. Zdaj sem pa dolžan že 80.000 Din, ker dolga je vsak dan več in se

množi kakor uši. Kaj je pa danes vredno isto posestvo? 100.000 Din. Nikdar nisem mislil, da bo tako prišlo. Nikoli ne bom iz dolga, kot sv. Gregor ne iz posta. Premišljujem, kaj hočem narediti. Vidim, da bom moral vedno trpeti, prej 2 leti v vojni, sedaj pa v tej svetovni krizi. Nikdar ne bom nič imel. Pri vsem delu in pridnosti bom še lahko od lakote umrl ali pa bom hodil od hiše do hiše v nadlego drugim. Jokal bi se, ako bi kaj pomagalo.«

Ko je to pripovedoval, se je spomnil, da bo treba 15. novembra plačati prvi obrok 6 % od dolga, razjezil se je in rekel:

»S čim bom plačal? Ali sem jaz kriv, da je bilo moje posestvo vredno takrat, ko sem ga prevzel in ko sem prevzel obveznosti, 300 tisoč Din, danes pa 100.000 Din? Dolg je pa isti ostal. Ko bi vedel, da bo tako, bi si že kako pomagal, bi bil pa kaj prodal iz gozda ali kako parcelo. Prodaj danes komu, če moreš. Komaj bi bilo, da bi dal zastonj, zraven pa še nekaj plačal. Jaz sem pa dolžan po vrednosti dragih let. Zdaj pa pogledajte mojega sosedo, ki je prevzel posestvo leta 1913. Povsod sva skupaj mejaša in je njegovo posestvo ravno tako veliko kot moje. Takrat je bilo cenjeno 20.000 kron (vredno 26—28 tisoč), imel je izplačati bratom in sestram 8000 kron. Rekli so, da nikdar ne bo iz dolga, kot sv. Gregor ne iz posta. Poslopje je bilo slabše kot naše. Danes je pa med nama tako velika razlika, da ne vem, kako bi rekel. Prodaj je po vojni 2 prašiča, pa je vse plačal. Potem se mu je pa hitro množilo premoženje. Denar je nosil v posojilnico, lepo popravil poslopje in bil je srečen, dokler so poslovala posojilnice. Sedaj se pa hujuje, ko ne dobi denarja iz nje. Prav je, da ga ne dobi! Ko bi ga dobil, bi kupil 3 taka posestva, kot je moje. Kar se tiče izdatkov, imava pa oba enake. Sosed si lahko več privoščil kot jaz. — Mislim, da ima on isto pravico sedaj denar izgubiti, kot jaz na vrednosti mojega posestva, kar pa je vse le posledica časa, in zakaj bi bil vedno le jaz tepen, zato ker sem prevzel posestvo 11 let pozneje? Nič mu nisem nevoščljiv, ker je on 11 let prej prevzel gospodarstvo, razume se, da bi si moral tako ali tako v tem času več pridobiti od mene. Čas pa je prinesel, da si je on lahko pridobil, jaz pa bom čakal, da mi bo čas prinesel beraško mavho. Ne bil bi upravičen godrnjati, ko bi zapravljal in pijančeval ali celo lenaril. Vem, da bi to že davno uredili, ko bi se tako godilo tudi drugim.«

Vzemimo tretji slučaj. Pripoveduje žena vdova:

»Moj mož je padel v vojni. Ker sta bila dva otroka mladoletna, se je moralo posestvo po zakonu oceniti in se je iz posestva priznalo otrokoma vsakemu po 20.000 Din, kar bi bilo po takratnih razmerah odgovarjalo. Danes pa to naše posestvo ni vredno toliko, da bi krilo omenjeni dolg. Šla sem v tej zadevi v sodnijo, da bi to na kak način primerno današnjim razmeram popravili. Odgovorili so mi, da ne morejo nič popravljati in če vem, da ni posestvo toliko vredno, bo pa prodano, čim bosta otroka zahtevala izplačilo.«

Zopet četrti mali trgovec in posestnik, bivši vojak iz svetovne vojne, govori:

»V letu 1928. sem imel prodana bukova drva in hlode in sem tako po malem trgoval. Ker se je ves les tako hitro prodal, sem leta 1929., kupil gozd za 85.000 Din. Ker nisem imel dovolj denarja in mi je prodajalec kot posestniku zaupal, sva se dogovorila, da bi imel pri meni denar na obrestih. V letu 1930., ravno, ko sem imel narezane deske in hlode za prodajo pripravljene, je začela cena padati, hlodov ni nihče hotel kupiti in moral sem jih pustiti rezati. V upanju, da se bo cena dvignila, nisem blaga takrat prodal, ker mi je kazala izguba, misleč, da je to prehodni padec cen v lesu in da se bo cena v sezoni gotovo zvišala. Bilo je nasprotno. Cene so padale od dne do dne. Za blago sem prejel komaj toliko, da sem kril stroške, dočim sem

»Mislite-li, da se ne zavedam nevarnosti, katerim se izpostavljam? Vem dobro, da bi mogel umreti. To bi mogla biti nesreča za mene osebo ali za mojo rodbino. Toda to ni važno. Mene ne drži moj narod na tem mestu zato, da sedim s prekrižanimi rokami ter skrbim za svoje življenje...«

Besede nepozabnega velikega pokojnika Kralja Aleksandra I.

mного izgubil pri italijanskih trgovcih, ki jih je mnogo prišlo v konkurz. Tako sem ostal dolžan prodajalcu z odplačevanjem letnih obresti še vseh 85.000 Din. Če bi danes prodajalec zahteval plačilo, mi za dolžni znesek prodajo celo posestvo, katerega bi lahko kupil le moj upnik. Moje posestvo je pa približno tako veliko kot upnikovo.«

Tem primerom bi lahko našteval še mnogo drugih. Vsi bi dokazali, kakšno nepravilno razmerje je sedaj. So pa med temi hudo prizadetimi tudi ljudje, kateri so si sami krivi svojega slabega stališča. Teh je pa k večjemu le ¼ %. Izmed vseh je največ takih, ki so bili pridni in so hoteli svoje gospodarstvo izboljšati ali pa jih je čas ali razmere k temu prisilil.

Do sedaj nas je tolažil zakon o zaščiti kmetov. S 15. novembrom pa se bo začelo to naše gorje, katerega si kot bojovníki nismo zaslužili. 15. november bo začetek ponovnih tožb, zapravljanje gospodarskega premoženja v korist tistim, kateri so svoje stališče zakonito zavarovali in si ga tudi znajo sami zavarovati, ker jim je edino za svoj lastni »jaz«. Nas kmete bodo pa tiščali za vratove in zahtevali: Plačaj, kar si dolžan!

Da bi se vsemu temu kako opomoglo, bi bilo pametno in potrebno to stvar temeljito preurediti in rešiti. Pri teh današnjih razmerah, ako bodo ostale tudi vnaprej, bodo na vsak način nastala zopet veleposestva ali pa bo nezadovoljstvo pregnalo ljudi do kakega nenavadnega izbruha.

Ker smo mi bojovníki sabotirali dolžnost v Avstriji ter smo s tem zgradili našo Jugoslavijo, za katero smo se po polomu Avstrije tudi prostovoljno žrtvovali, imamo pravico, da delujemo tudi na gospodarskem polju. Zato bi bilo na mestu, da bi se v našem časopisu »Prelomu« našel kotiček, v katerem bi se izmenjavala mnenja posameznih tovarnišev o ureditvi občega gospodarstva ter bi bilo tako omogočeno spoznanje mnenja posameznikov in odgovore k rešitvi te krize, ker je gotovo več glav — več pameti, več posvetovanja — boljše dela.

Mi bojovníki — kot sedanji gospodarji — si moramo to staviti kot program, katerega moramo rešiti, pomagati s tem našim kmetom, trgovcem, vasem, občinam, banovinam in državi.

Eno mnenje za rešitev te krize bi bilo: Vsi dolgovci, kateri so bili napravljeni pred 20. aprilom 1932, pa naj si bo to pri kmetih ali trgovcih in ki so bili napravljeni iz gospodarskega stališča in uporabljeni za zboljšanje rentabilnega gospodarstva, bi se morali sedaj popolnoma ustaviti, ne smeje bi se računati nikake obresti in ne bi se smelo nič izterjevati. Zasebnikom bi ne bilo treba plačevati rentnine ter bi naj tako stalo do časa, dokler bi se razmere ne uravnovesile. Na ta način bi se začelo popolnoma novo gospodarstvo. Vsak bi dobil zopet veselje do dela, ker bi si mislil, da kar si bo čez dan zaslužil, in v slučaju če bi prodal prašiča ali kravo, da upnik ne bi takoj zahteval te male zneske na račun svoje stare terjatve, ki je bila napravljena v časih, ko je bil denar štirikrat manj vreden, kot je danes.

Med tem časom, ko bi se gospodarstvo na novo razvijalo, bi naši gospodarstveniki morali to stvar razmeroma razvoju gospodarstva urediti. Dolgovci bi bili takorekoč mrtvi do rešitve.

V prihodnjem »Prelomu« pričakujemo še drugih nasvetov k rešitvi tega obupnega gospodarskega položaja.

Bojovník.

Nalaganje denarja mladoletnih

Pod tem naslovom je objavil g. senator dr. Vladimir Ravnihar v številu 119. »Trgovskega lista« z dne 23. oktobra t. l. svoj komentar k § 160 zak. o nespornem postopku. Ta člen namreč odloča v besedilu, kakor ga je sprejel senat v svojem plenumu, da se more denar mladoletnih nalagati samo v Drž. hipotek. banki, kar bo imelo za posledico, da bo okoli 100 milijonov Din denarja mladoletnih v naši banovini odtegnjenih našim pupilarnim hranilnicam in s tem našemu gospodarstvu v banovini, ki ga je do sedaj ta denar oplajal.

G. senator prikazuje v navedenem svojem komentarju, kako so senatorji Slovenci in Hrvati v takozdanem senatskem odboru pravzaprav lomili kopje, da ne bi prišlo do takega besedila tega člena, da pa so ostali pri glasovanju v manjšini. Med drugim pravi v svojem komentarju: »Ko smo bili preračunali ves zakonski načrt (v senatskem odboru namreč), so mene naprosili za poročevalca. Kljub mojemu stališču napram izpremenjenemu besedilu § 160 sem smatral za oportuno, da sprejemem referat, ker mi bo na ta način dana priložnost, da v poročilu naglasim svoje in svojih tovarišev stališče glede tega paragrafa, česar bi drug poročevalec morda ne storil, ali bi celo branil nasprotno stališče.« G. senator omenja dalje v svojem komentarju, da je kot poročevalec senatskega odbora podal v plenarni seji senata obširno poročilo, »v katerem sem«, kakor pravi, »glede § 160 izrecno poudaril, 1. da je bilo izpremenjeno besedilo v odboru sprejeto z glasovi večine proti glasovom manjšine, 2. da izpremenjeno besedilo ne sme ustvariti nikakega prejedica glede nalaganja denarja mladoletnikov v drugih zavodih kakor samo v Drž. hip. banki, 3. da so denarni zavodi, pri nas regulativne (mestne in banovinske) hranilnice, ki jim je priznana pupilarna varnost in ki zanje jamčijo mesta odnosno banovina z vso davčno močjo, po svojem lastnem premoženju visoko aktivni ter da trenutna, po splošni krizi povzročena zadrega ne more ogroziti premoženja mladoletnikov, 4. da ni razloga, da bi se v tem pogledu delala razlika med Drž. hipotekarno banko in onimi zavodi ter da je tovrstne pravice izenačiti.«

Da si bo pa mogla napraviti naša javnost in naši čitatelji v tej zadevi popolnoma objektivno sodbo, priobčujemo v naslednjem po stenografskem zapisniku senatne seje z dne 2. julija dobesedno v slovenskem prevodu oni del poročila g. senatorja dr. Vl. Ravniharja, ki se nanaša na v gornjem komentarju omenjeni § 160 zak. o nespornem postopku. G. senator je poročal po stenografskem zapisniku takole: »Na oko važnejša izprememba je izvršena v § 160. Odbor je odločil v svoji večini, da je treba 1. in 2. alinejo enostavno črtati. Brez škode za svrhu, ki jo namerava doseči ta §, se lahko priporoči ta odločitev. Kakor izhaja iz dosedanjega sestava § 160, je pravilo, da se vlaga denar mladoletnih v Državno hipotekarno banko gl. predpisov § 40 zakona o Drž. hip. banki. Samo izjemoma se denar lahko nalaga tudi v druge zavode, ki jim priznava zakon pupilarno varnost, toda to je zopet omejeno z besedami »v kolikor je to po zakonu dopustno«. S temi poslednjimi besedami odvzema zakon to, kar daje v predidnih besedah tako, da po samem besedilu zakona ni predvidena možnost vlaganja denarja v druge denarne zavode. Z ozirom na v prvem odstavku izrečeno pravilo in z ozirom na daljno omejitev s predpisom »v kolikor je to po zakonu dovoljeno« postane cela prva alineja nepotrebna in predstavlja samo neki pleonazem. Na podlagi tega ne pomenja odločitev odbora, da se ta alineja črta, nikakor izraz nezaupanja v zavode, ki jim je po zakonu priznana pupilarna varnost. Nasprotno je potrebno ugotoviti, da so zavodi, posebnost mestne in banovinske hranilnice, za katerih varnost jamči mesto, odnosno banovina s svojo davčno močjo, ki so ohranili tudi v težkih razmerah po zakonu jim priznana pupilarno varnost. Če ravno so v nekaterih od teh zavodov vloge delno zamrznjene, je to samo začasno, dokler ne izide uredba s predpisi, kako se bo postopalo s temi vlogami; vloge pa, ki so bile zaupane zavodom po l. 1932., morajo biti vsekakor vsak trenutek na razpolago vlagateljem. Naposled bi bila vsekakor dana sodišču možnost, da do-

voli po svobodnem prevdanku, samo izjemoma, da se zaupa denar mladoletnih tudi drugim zavodom, toda samo onim, ki nudijo polno jamstvo, da je pri njih denar varen in vloge vsak čas likvidne. Nadejamo se, da bo prišel kmalu čas, ko ne bomo delali v tem pogledu razlike med Drž. hip. banko in ostalimi pupilarno varnimi denarnimi zavodi. Te izpremembe je smatral odbor, da jih je potrebno priporočiti. Ker te izpremembe niso važne ter so ohranile v polni meri ratio legis, smatramo, da jih bo sprejela tudi Narodna skupščina in da bo tako pripomogla, da stopi zakon, ki, kakor objasnjeno, popolnoma zadovoljuje vse sedanje potrebe našega naroda, čimprej v veljavo in zadobi obvezno moč.« (Odobranje.)

Naša vas se prebuja

Pot v boljše življenje vodi skozi našo vas. Ko bo dobro njej, bo dobro državi, narodu in vsemu ljudstvu.

Vse razlike, ki se v splošnem pojavljajo med raznimi deli države, ki pa so razumljive z ozirom na njih postanek in razvoj, se pojavljajo ravno tako tudi v naših vaseh. Ni razlik samo v obliki naselij, v mišljenju, v kulturnem in gospodarskem oziru, razlike so tudi v vsem življenju in v notranjih lastnostih in odnosih. Pri vsem tem pa imajo vasi vseh krajev mnogo skupnih elementov in predstavljajo celoto v tem, da nudijo neizčrpne sile za ohranitev, obnovo in vstvaritev ene velike zadrage — države. V tem je temeljni pomen vasi, katere kot izvir vseh pozitivnih vrednosti in za življenje najpotrebnejših sredstev daleč nadkriljujejo vlogo mestnih naselij v skupnem življenju. Kljub temu pa se ta velika vloga vasi ne uvaža. Le preveč je očitnih stremeljenj za ustvarjanje takih odnosov, ki bi spravili vasi v čim večjo odvisnost od mest. Izmenjava dobrin, razdelitev kulturnih pridobitev, vse gospodarstvo in administracija postavlja jo vas napram mestu vedno v podrejen položaj.

Vas je zaostala, vas je oslabela, vas je v bedi. Življenje v vasi skoro ne daje niti najosnovnejših pogojev za kulturni napredek. Zato je kmet utonil v malodušnosti in fatalizmu. Kmet gleda držanje odtujenega razumnika in mest, katere je zgradilo to razumnštvo. Ob tej žalostni izkušnji je postal kmet nazadnjaški in nezaupljiv. Kakor to odgovarja narodovi duši, smatra kmet v svoji prirodni skromnosti in zadovoljnosti z malim, da ni treba, da bi imel vse ono, kar je »gospodu« potrebno, on smatra, da ni dorastel uživanju vseh pridobitev kulture in napredka.

Če pogledamo stanje naše vasi in družabne razmere, kakor tudi smer »delovanja« raznih tako zvanih »narodnih voditeljev« — ni težko priti do zaključka, da smatrajo vasi najraje kot sredstvo za pridobitev oblasti ali pa za izkoriščanje. Ni treba iti daleč. Zlasti, ako se spominimo obljub in prilizovanj raznih množiteljnih poslanskih kandidatov, izgovorjenih na naslov naše vasi — in kakšno je bilo nato njihovo stvarno delo. Zato ni čudno, ako se dogodi, da vas zavrne sprejem vsake usluge in pomoči od predstavitev kake organizacije radi enostavne čiste bojazni, da ne bi morala teh uslug in pomoči pozneje na kak način drago, celo večkratno plačati.

Naša vas je omrtvičena. Omrtvičile so jo krize — še bolj pa neplodne politične borbe in brezvestnost nepoklicanih voditeljev. To omrtvičenje pa je bilo nameravano, samo da bi vas ne prišla do svoje lastne besede. Kajti beseda vasi bi brez dvoma pomenila strogo obsodbo vsakega nepoštenega in sebičnega delovanja, obsodbo vseh krivic in trpljenja, katere prinaša kmetu današnji sistem in njegovi predstavniki. Beseda naše vasi — ako bi se osvobodila vseh interesnih vezi in vplivov — bi bila korajžna in močata ter bi pomenila konec izkoriščanja in demagoškega varanja, konec sijaja nezasluznih in vsiljenih »voditeljev«.

Če govorimo o onesposobljavanju vasi za močnejšo akcijo in pravo življenje, ne mislimo, da je temu kriv ravno ta ali oni politični sistem ali posamezne organizacije. Tu mislimo na celotno družbo in na

Nato je povzel besedo pravosodni minister Božidar Maksimović rekoč: »Gospodje! Gospod poročevalec mi je ne samo olajšal moj položaj, ampak mi je odvil kot predlagatelj in resornemu ministru s svojim obširnim in laskavim naslikanjem tega zakonskega predloga takorekoč možnost in potrebo, da izpregovorim sploh kakšno besedo o tej stvari kot takšni.«

Pri načelnem glasovanju so glasovali vsi navzoči senatorji za, pri končnem poimenskem so glasovali zopet vsi za, razen sen. Iv. Hribarja, ki je glasoval proti.

Tako stenografski zapisnik. Kako je torej izkoristil g. senator dr. Vl. Ravnihar »dano mu priložnost«, da naglasi v senatskem plenumu kot poročevalec svoje in svojih tovarišev protivno stališče glede besedila navedenega člena 160, vsaj iz stenografskega zapisnika ni razvidno.

njeno današnjo usmerjenost, ki odriva našo vas brez ozira na način upravljanja in na politične akcije. Morda je to posledica neke pritažene razredne borbe, ki nima nikake upravičenosti — ki pa vendar izraža očitno željo, da bi nekateri gospodarili nad vasio brez njene ugovora.

Ako dvignemo zavest širokih slojev naroda, ako priznamo kmetu njegovo pravo vrednost — bo vse to logično postavilo one takozvane »višje« sloje na njihovo pravo mesto. Od tod bojazen pred vasio — čeprav neprestano podčrtavajo njeno važno vlogo. Vse to pa je v velikem protislovju. Jasno je, da obstojajo skrite namere in neodkritosrčnost gotovih krogov napram kmetu. Vstvarjajo nekako razpoloženje, toda brez stvarnega dela. Podpirajo malodušje; vero in upanje napajajo s površnimi, ma-

lenkostnimi priznanji in neobhodno potrebnimi deli. Kot lastno delo hvalijo tisto, kar se vstvarja na vasi kot posledica večnih zakonov splošnega napredka.

Toda glej! Vkljub vsem oviram in nedelu poklicanih, poleg vseh njihovih naporov, da bi razvoj usmerili mimo ali proti vasi — se naša vas vseeno prebuja in dviga! Moč njenih prebivalcev ne more ostati mrtva in brez aktivnosti. Polagoma, stopnju za stopnjo se stalno razvija proti volji začudenih »voditeljev«. Preko svojih zadrug se usposablja za večja dela v gospodarskem oziru; zadruga vršijo selekcijo ljudi, delujejo vzgojno in kulturno ter krepijo vso vas. Ni daleč čas, ko se bo ta moč razvila, da pridejo na površje vse ogromne skrite vrednosti. Tedaj bo spregovorila naša vas in si bo brez varuštva in pomoči priborila ono mesto, ki ji pripada.

Naša vas se prebuja in pozna svojo pot. Podoba je, da so to sprevideli končno tudi tisti, katerim je bila doslej le sredstvo za sebične cilje. Podoba je, da je ideja zadrugarstva na novi nadstrankarski podlagi vzvalovala ves narod ter razburila tudi njegove izkoriščevalce. En del teh krepko organizira razne fronte — drugi del menjava svojo »obleko«, čeprav je preplaval ljudstvo s svojimi obvezami ali menicami...

Brez dvoma je: naša vas je na razpotju med včeraj in danes. Vas se prebuja — zato naj ji samo njeni pravi, ne-sebični prijatelji dajo opore in pomoči. Naj ji povedo stvarno resnico, ki bo daleč od demagoških fraz. Samo tako bo prišla do izraza prava sila, ki leži v naši vasi in ki je sposobna sprejeti na sebe tudi največja bremena za splošen dobrot.

Pot v boljše življenje vodi skozi našo vas in skozi vrste naših kmetov. Ko bo dobro njim, bo dobro vsemu narodu in državi.

(»Zbor«, Beograd.)

Kmetje na severni meji

Gor. Radgona. Dovolite, tov. urednik, da se tudi mi enkrat oglasimo v »Prelomu«. Živimo tukaj ob državni meji svoje bedno življenje. Smo bosi in nagi, otrok vsled tega ne moremo pošiljati v šolo. Oče in sin imata oba eno praznično obleko, mati in hči obe ene čevlje. Ko nam ob sobotah perejo perilo, moramo tačas, da se posušijo, v posteljo, ker nimamo drugega, da bi se oblekli. Hrana si solimo z rdečo živinsko soljo, ker za boljšo sol ni denarja. Večkrat tudi večerjamo v temi, ker ni denarja za petrolej. Ogenj si prinaša sosed od sosed, ker tudi vžigalice ni pri hiši. Bolnišnice so prenapolnjene, zdravniki se izražajo, da je to posledica pomanjkanja in slabe prehrane ljudstva. Dojenčki umirajo, ker matere trpe pomanjkanje. Beda se je naselila v naše prej trdne kmečke domove. Kam smo prišli? Kmečki stan je na robu propada. In v tem kritičnem času nas je zadela najhujša nesreča: smrt našega viteškega kralja. Kot strela iz jasnega neba je prišla ta grozna novica. Res je, da preživljamo grozne čase, vendar smo imeli trdno upanje v njega, saj nam je v svojem prestolnem govoru obljubil, da se bo vsa politika vodila v korist kmeta in sploh malega človeka. Njegova beseda nam je sveta. In sedaj nam je ugasnila ta zvezda vodnica, strto je sidro našega upanja. Smo kot jata splašenih golobov. In v to zmedo se s hitrimi koraki bliža 15. november. Denarni zavodi in drugi upniki pošiljajo opomine: pripravite si denar, ker niti en dan ne bomo več čakali, rubili bomo in prodajali za vsako ceno. Svetujte nam, tov. urednik, kaj nam je storiti? Izposoditi si nimamo kaj, prodati ne moremo nič, naše premičnine so zarubljene za davek. Ko so si naši upniki dali vknjižiti svoje terjatve na naša posestva, so marsikateremu kmetu radi 300 Din dolga naredili do 400 Din stroškov. Da so se poravnali stroški, je šla živina na prisilno dražbo. Uničevala se je naša živina kar na debelo. Krava je bila prodana za 400 Din, a kupec jo je še isti dan prodal za 1200 Din. Svinje so se prodale za 300 Din, a kupec je dobil za nje 800 Din. S trudi in žulji kmeta se okoristijo drugi, kmet pa nima niti tega, kar mu je za življenje neobhodno potrebno in kar mu gre po božji in človeški postavi, a nikogar ni, ki bi se zganil in preprečil to grozno zlorabo in uničevanje kmečkega premoženja. Naj prenehajo že enkrat te prisilne prodaje. Ako kmet postavi svoje živinčce na sej, ga nihče ne kupi, ampak v obraz se mu smejejo, češ: »Po 15. nov. boš moral dati svoje živinčce zastoj.« Ta način odplačeva-

nja kmetov dolgov je za kmeta počasno hiranje in gotovo umiranje. Dokler bodo prisilne dražbe, tako dolgo se ne bodo dvignile cene naši živini. Kupci se zanašajo le na prisilne dražbe, ker tam se dobi skoraj zastoj. Kmetu bi se naj pomagalo na drug način, ne pa s tem, da se mu uničuje še to, kar ima, kar si je s trudom in žulji svojih rok pripravil. To je krivica, ki vpije do neba in radi katere nas obsojajo tudi naši sosedji onstran meje. Radi plačamo svoje dolge, a pri takšni valuti, pri kakršni smo se zadolžili. Leta 1924. je prodal kmet bika. Tehtal je 700 kg. Cena je bila 76 kron. Toraj je dobil za njega 13.300 Din. Ta znesek je posodil svojem sosedu kmetu, ki je zidal hišo. Od tega dolga mu je plačeval 10 let 12 % obresti, toraj mu je že na obrestih plačal. Zdaj pa naj še ta dolg plačuje 12 let! Prvi kmet-upnik je hranil bika 3 leta, a kmet dolжник mora vzrediti pri tej slabi ceni 6 takih bikov, ki jih bo hranil 18 let. Če bi kmet posodil kmetu bika, bi bil kmet dolžan vrniti le enega bika, a ker mu je posodil denar, mu mora kmet dolжник vrniti 6krat več in še to z obrestmi. Ali je to pravica? Če je padla cena kmečkih pridelkov, naj se temu primerno tudi zniža dolg, ali pa se zvišajo cene, kot so bile ob času zadolžitve. Druga izhoda ni. Sedanji način odplačevanja kmetov dolgov kaže globoko nerazumevanje kmečkega stanu in mizerije, v katero je prišel ta stan ali pa očiten namen, uničiti kmeta. Kaj bi rekli o človeku, ki bi mrliča silil, naj vstane in hodi? Kmet je gospodarsko uničen, je mrtev, zato ga naj nihče ne sili na plačilo, ko so mu vzete vse možnosti plačevanja. Neki kmet je imel ženo v bolnici. Trebalo bi plačati. Prosil je svojega sosed, svojega dobičkarja in verižnika, da mu posodi. A ta pravi: »Vidiš, pred vojno sem bil zadolžen do grla, a izkopal sem se. Ko ste se vi bojevali, sem si jaz doma dobro gospodaril, drago sem prodajal vse. Ti si pa pustil doma pri odhodu na vojno 12 glav lepe živine, a ko si prišel domov, si našel le eno kravo in eno tele in še na ta dva je ob deževju lilo kot iz škafa. Nakupil si živino, popravil poslopja, naredil gnojno jamo in se pri tem zadolžil. Zakaj si se šel praskat tam, kjer te ni srbelo? Kreda bi jedel in črno kavo bi pil in bi bil »bolan«, kot sem bil jaz. Kaj imaš zdaj od tega? Zdaj te čaka boben. Denarja ti pa ne posodim, rabil ga bom po 15. novembra, ko vam bodo začeli prodajati. V vsaki občini nas je par »pametnih«, ki smo znali, kako se mora ravnati. Mi bomo pokupili vašo posestvo in bomo nekaki grofje, vi

pa naši delavci. Da pri teh besedah človeku vzkipi kri, je umevno. In naj še potem tak človek pride na prisilno dražbo kupovat in na ustih tisti prokleti škodoželjni nasme, po-grabi človeka jeza, da bi ga zdobil v prah. Ko se je svojčas po časopisju razpravljalo o kmečkih dolgovih, je časopisje JNS pisalo: »Kam bi mi prišli brez naših vlagateljev? To so stebri države. Tem se ne sme zgoditi nobena krivica. Kdo bo potem še štedil?« Lepi stebri države! Kaj smo zakrivali, da se nam uničuje s prisilnimi dražbami to, kar nam je še izza vojne ostalo in kar smo si s trdom pridelali, samo da vojni dobičkar in verižnik pride na svoj račun? Kakor lačni volkovi čakajo na 15. november, da nam požrejo še to, kar imamo. Spet se bodo razglašala naša poštena imena na dražbenih oklicih pri cerkvi, spet bomo pribiti na desko. Vojni dobičkarji pa se bodo spet smejali v pest in šepetali pri cerkvi: ta bo že letos »zletel«, v treh letih pa bodo zleteli vsi, ki so dolžni. Dokler je živel naš dobri vladar, nam je kljub krizi in vsakovrstnem trpljenju tlelo v srcu upanje. Čakali smo boljših časov. Odkar pa je umrl On, nimamo nikogar več razen organizacije »Boj«. Zato se obračamo na vas in prosimo, da storite vse, kar morete, da nas rešite še hujše nesreče. Ni čudno, če človek v takem obupnem stanju postane nerazsoden. Kot smo se otreli zunanji sovražnikov, tako se lahko otresemo notranjih. G. urednik, zbudite kralja Matjaža, ki spi pod zeleno goro, da vstane on in z njim pravica za kmeta. — Obmejni kmetje.

»Veliki rezultati zahtevajo velike napore, velike žrtve in vztrajnost do konca. V tem se pokažejo vrline naroda, njegova pravica do življenja. Mi se ne borimo samo za nas, temveč tudi za naše otroke, za naše potomce, za bodoča pokolenja. Zanje prenašamo in bomo prenašali do konca vse potrebne žrtve, kot se je Kristus prostovoljno žrtvoval za rod človeški. Bodite uverjeni, da te naše žrtve ne bodo zaman. Z božjo pomočjo nam bodo dale Vstajenje naše lepe Domovine in Ujedinjenje z ostalimi ljubljenskimi brati Jugoslovani...«

Nov grob

Kruta smrt nam je ugrabila dne 28. oktobra 1934 toliko ljubljene in zvestega tovariša Mlinariča Ivana, posestnika v Sevnici. Bil je odločen in požrtvovalen blagajnik tukajšnje krajevne organizacije, kjer je vedno stremel in deloval za načela, ki jih izpoveduje Združenje borcev Jugoslavije. Njegov resen in miren nastop je imponiral vsakemu občanu, pa najsi je bil potem tega ali onega političnega prepričanja. Nikogar ni žalil, nikogar napadal. Kot bojevnika, preizkušen v trpljenju in grozotah svetovne vojne, ni iskal v naši organizaciji kakih osebnih koristi, temveč je deloval nesebično v smislu načel, ki jih razširja naš pokret med naro-

dom. Polnoštevilna udeležba za pogrebom je najboljši dokaz, kako je bil pokojni čislán in spoštovan pri tukajšnjih faranih. Na njegovi zadnji poti so nosili krsto poleg drugih fantov tudi borci kraj. organizacije in s tem izkazali poslednjo čast svojemu tovarišu. Na pokopališču pa je imel tuk. župnik g. Ivan Doberšek za pokojnim pretresljiv govor, ki je vse prisotne ganil do solz. Med drugim je gospod župnik v lepih besedah orisal plemen-

itost, značajnost, nesebičnost in ljubezen, ki jo je tako lepo gojil do svojih bratov in sester. Spominjal se ga je tudi kot bojevnika na ruskih bojnih poljanah, kjer mu je kroglja prizadela toliko bolečin in povzročila končno po 20 letih prerano smrt. V znak ljubezni in zvestobe so položili borci kraj. organizacije v Sevnici venec na grob svojemu nepozabnemu tovarišu. Dragi Ivan! Naj Ti bo lahka domača zemlja!

Pomen in obseg gospodarske izobrazbe in znanosti

Objekt gospodarskih znanosti je gospodarstvo, katerega smoter in cilj je zadovoljitev potreb posameznika, kakor tudi ohranitev in zboljšanje načina življenja skupnosti. Glavna naloga znanosti o gospodarstvu pa je posredovanje in razširjenje gospodarskega znanja. Vidimo torej, da je človek osrednja točka gospodarstva, on gospodari za druge in zase. Subjekt gospodarstva je prav tako vedno človek. Možnost zavestnega in premišljenega usmerjenja življenja in delanja ljudi, kakor tudi kritje njihovih potreb, je v zadnjem času silno pridobila na pomenu.

Sposobnost zavestnega in premišljenega usmerjenja in zboljšanja načina življenja vseh članov zajednice, v interesu posameznika, kakor tudi skupnosti, se pa lahko pridobi predvsem s primerno gospodarsko izobrazbo pri posamezniku ter s populariziranjem temeljnih načel gospodarstva med najširšimi sloji prebivalstva. Posameznik, kakor tudi skupnost ima posebno danes največji interes za intenzivno gospodarstvo, za povečanje trgovine in prometa, kmetijske, obrtne in industrijske produkcije ter za socialno in pravično uporabo raznih surovin in produktov, ki tvorijo predpogoj za blagostanje in napredek skupnosti. Gospodarski pomen, vrednost in važnost države namreč nikakor nista odvisna le od naravnih zakladov in intenzitete produkcije, trgovine in prometa, temveč tudi od gospodarske izobrazbe domačega prebivalstva, ki mu omogoča donosno in racionalno izkoriščanje naravnih zakladov lastne zemlje.

Narodno-gospodarska delavnost obstoja v tem, da stremi in skuša po premišljenem načrtu, ki vpoštevata najrazličnejše možnosti, doseči najboljši uspeh v korist vsega naroda in njegovega gospodarstva kot celote. Optimum vseh objektov gospodarstva naj bo cilj gospodarstva.

Gospodarska izobrazba obstoja v metodični in sistematični vzgoji k smotrному, premišljenemu gospodarstvu. Seveda se pri tem nikakor ne sme omalovaževati pridobljenih praktičnih izkušenj v gospodarstvu, nasprotno, pouk o faktorjih praktičnega gospodarstva naj bi se po možnosti razširil na isti način, kot teorija gospodarskih znanosti. Prava gospodarska izobrazba vzbuja interes za razumevanje temeljnih teoretičnih in praktičnih pogojev, za postanek in razvoj vsega narodnega gospodarstva. Ta izobrazba

naj bi omogočala pravilno predpripravo za gospodarsko delavnost na vseh področjih in položajih gospodarstva. Gospodarsko izobrazben je torej človek, ki more doumeti in obraziliti pogoje, namen in cilj določenega gospodarstva, razen tega pa tudi naloge, potrebe in cilje vsega narodnega gospodarstva.

Gospodarska izobrazba mora vpoštevati v prvi vrsti tudi etični moment v gospodarstvu; dosedanje zanemarjanje tega občuti prav vse naše javno, še v večji meri pa naše zasebno gospodarstvo. Večina »gospodarsvenikov« živi v popolnoma napačni domnevi, — ki je le sad nezadostne etične izobrazbe — da bo boljše izhajal, če ne upošteva občeveljavnih moralnih načel, ki so najvažnejši pogoj vsakega trajnega uspeha. Ta domneva je, razen nezadostne moralne kvalifikacije, tudi le posledica nezadostnih praktičnih izkušenj. Kdor vpoštevata obče veljavne moralne norme, v normalnih razmerah ne more priti v nasprotje s pisanimi in nepisanimi zakoni; nasprotno, dosega stalne in vedno večje uspehe. Nemoralni ljudje dosežajo le enodnevne uspehe. Zato je povsem napačno generalizirati razširjeno, le deloma upravičeno trditev, da stremi gospodarska izobrazba in delavnost predvsem za hitrim, velikim in zato tudi krivičnim zaslužkom. Pravo in pravilno vodeno gospodarstvo vedno in povsod onemogoča grabežljivost posameznikov in izkoriščanje slabjšega. Enodnevni uspehi nikakor niso cilj in namen gospodarske izobrazbe.

Koristi posameznika naj se v urejenem gospodarstvu umaknejo koristim skupnosti. Na mesto samovoljnosti in nereda naj stopita red in smotrnost; na mesto brezobzirne sebičnosti naj stopi čut za socialno pravičnost in odgovornost. To so cilji, ki zahtevajo in so tudi vredni moči naših najboljših.

Navedeni principi urejenega gospodarstva bi se morali upoštevati tudi v gospodarski politiki vseh držav; kaotične razmere v svetovnem gospodarstvu so le posledica neupoštevanja gornjih temeljnih načel. Vsi vemo in vidimo, da je gospodarstvo živ organizem, s katerim se ne sme igrati kakor po mili volji izvoljencev. Prav zato bi primerna, prava gospodarska izobrazba morala biti prvi in glavni pogoj za vsako javno udeležbo. Koliko koristnega in plodonosnega dela bi se lahko izvršilo, če bi imeli vsi člani raznih zastopov, razen svoje strokovne tudi pri-

merno gospodarsko izobrazbo. Nasprotno naj bi dobri gospodarstveniki bili tudi politiki; rezultati njihovega dela bi bili kmalu vidni. Sila, to v politiki znano in silno zlorabljeno sredstvo, v gospodarstvu ne more veliko opraviti. Le poznanje in znanje imata prednost na tem področju.

Večkrat zahtevana zamisel podrejenosti gospodarstvenika višjim ciljem nikakor ni nova. Nemška nacionalna ekonomka F. List in A. Müller sta znana zagovornika te misli. Za vse to pa je neobhodno potrebno poznavanje vprašanj praktičnega gospodarstva: obseg in vrsta potreb gospodarstva, število prebivalstva, razdelitev po starosti, spolu, poklicu itd., naravni zakladi in možnosti produkcije in konzuma, geografske, geološke in klimatične razmere itd., itd. Nepoznavanje teh elementarnih predpogojev vodi državno gospodarsko politiko v praznino, iz katere ni izhoda.

Kakor že rečeno, kdor hoče odločiti o gospodarstvu, mora dobro poznati vsaj temelje narodnega gospodarstva. V prav nobenem področju se ne udeležujejo ignorante in brezvestneži v taki meri, kot v gospodarstvu. Vsakdo misli, da na tem področju veliko ve in zna. Dokaz temu so številni nemogoči predlogi in nasveti v našem javnem življenju, ki kar kriče po odpomoči. Vse to nam dokazuje, da marsikdo povsem neznano lahko govoriči o gospodarskih vprašanjih in da popolni lajki odločajo o silno važnih narodno-gospodarskih zadevah. Za praktično izpeljive nasvete je pa, kot povsod potreba obsežnega strokovnega znanja in bogatih izkušenj. Za vse narodno gospodarstvo koristnih sklepov in predlogov je pričakovati samo od ljudi, ki poznajo pogoje narodnega gospodarstva ter imajo zato tudi razumevanje za mišljenje naroda.

Obče razširjena gospodarska izobrazba vsega ali vsaj večine prebivalstva koristi tudi zakonodajalcu in upravi. Koliko koristi bi lahko prinesla reorganizacija številnih, pri vsem tem pa nesposobnih birokratičnih organizacij v gospodarske, z neprimerno manjšim številom strokovno izobraženega uradništva. Obljubljeno upravno reformo bi se prav tako lahko izvedlo le z upoštevanjem ozir. z zahtevo primerne gospodarske izobrazbe uradništva; edino ta bi lahko prinesla ogromno korist državi in tudi vsemu narodnemu gospodarstvu. Izboljšanje uprave in organizacije se da doseči le s povečanjem znanstvenega gospodarskega znanja vodilnega uradništva, ki bi zaradi strokovne sposobnosti tudi lažje prevzelo odgovornost in kontrolo nad podrejenim uradništvom. Taki reformi bi seveda kmalu nato kaj lahko sledilo povišanje dohodkov in s tem tudi življenjskega in kulturnega standarda vsega naroda.

Poznanje temeljev našega gospodarstva, ki bi obsegalo vse plasti naroda, bi omogočalo hitro orijentacijo v gospodarstvu (kar je v današnjih kritičnih časih silno važno), pospeševalo bi blagostanje in onemogočalo tako številne parazite v narodno-gospodarskem in političnem življenju.

Fabjančič Avgust (invalid, Rajhenburg):

Sestra Hedvika

(Nekaj resničnih spominov.)

Dne 28. avgusta 1934., ravno na svoj imendan, sem med drugo pošto prejel tudi razglednico, na kateri je bila slika, ki je vzbudila mojo posebno pozornost. Jezero, ob njem na skali sedi dekle in lista po knjigi. Pred dekletom stoji velik pes, kakor da posluša verze, katere čita dekle. Pod sliko je v petih različnih jezikih napisano »V pričakovanju«. Obrnem karto, da vidim, kdo mi jo pošilja. Naslov je bil sledeči: »A. F., K. u. K. Garnisonsspital No. 7. II. Abt. Zimmer 134. Graz.« Na prostor za dopis pa je stalo sledeče, pisano v nemškem jeziku: »Ljubi pobič! Vašo karto sem hvaležno sprejela, upam pa dobiti od Vas obširno pismo, v katerem mi boste povedali to, kar niste nikdar spravili preko Vaših ustnic. Skorajšnje zboljšanje in Vaše obširno pismo, pričakuje Vaša sestra Hedvika. Olomuc, 5. 6. 1918.«

Torej ta karta je bila za mene napisana 5. junija 1918., prejel pa sem jo šele 28. avgusta 1934., torej po dobrih 16 letih. Kdo ve, kje je obtičala in kdo je tisti, ki jo je poslal po tako dolgem času za menoj. Ko sem jo držal v rokah, so se hipno pojavili pred menoj dogodki tistih dni. Leta 1918. sem ležal v bolnici v Olomucu na Moravskem. Mnogo je bilo tam Slovencev in gotovo se še vsak spominja na tiste dni, ki jih je tam pre-

živel. Gotovo je bila to ena izmed najbolj zanemarenih bolnic v vsej avstro-ogrski monarhiji. V prejšnjih stoletjih je bil baje to neki samostan, katerega so pozneje preuredili za vojašnico, a med vojsko je bila tam rezervna vojaška bolnica.

Dolgočasno je bilo to poslopje, tako po svoji zunanosti, kot notranosti. Debeli zidovi, mala okna, sobe pa izredno velike. Soba, v kateri sem ležal, je bila posebno velika. 31 postelj je bilo v njej, dve dolgi mizi, okrog miz pa klopi in še je bilo toliko prostora, da bi bili lahko vsi plesali, če ne bi bili, z malimi izjemami, vsi — amputirani... Tako pa smo bili prikovanani na svoje postelje ter smo nemo trpeli in čakali, kaj nam bo prinesla bodočnost.

Oskrba naša je bila, po vojaško rečeno, »za vruga strašna«. Kot zemlja črnega in kot pelin grenkega kruha smo dobili dnevno 20 dkg. Za zajtrk smo dobili pičlega četrta litra črne grenke vode. To vodo so imenovali kavo. Opoldne smo dobili ravno toliko tople vode, kateri se je reklo juha, zraven tega še en grizljaj govedine in za dve žlici smrdljivega zelja, ki so ga gotovo avstrijske oblasti že pred vojno rezervirale za najhujšo silo. Za večerjo je dobil vsak eno žlico marmelade, ali pa eno žlico mehkega sira,

ki je bil včasih popolnoma črviv in strahotnega okusa. Eno žlico pravim, kajti v eni vojaški jedilni skodelici je prinesel strežnik večerjo za 31 mož! To je potem razdelil z žlico od postelje do postelje — kakor zdravilo... Taka je bila hrana vsak dan, skozi mesece in mesece. Ako še povem, da je bilo v bolnišnici polno golazni, stenic in uši ter da smo dali perilo vsaka dva meseca samo desinficirati, nismo pa nikdar dobili svežega, potem bi bila slika približno popolna.

Nepopisno je bilo to trpljenje in pomankanje. Ne upal bi tega trdit, če ne bi imel med slovenskimi bojevniki vse polno živih prič, ki so z menoj vred to skusili. (Invalid Blaž Slatinšek iz Slovenskih gor je bil ves čas mojega bivanja tudi tam in še mnogo drugih.) Mnogi so preklinjali svojo usodo ter dejali v ogorčenju: »Zakaj me ni raje raztrgala granata v tisoč kosov, kakor da tukaj trpim in stradam?... Saj nam je v tej bolnici huje, kakor na fronti!...«

Kar pa se tiče strežniškega osebja, moram izreči vse priznanje. Sestre, ki so nam stregle, so se požrtvovalno trudile, da so nam lajšale naš bedni položaj, kolikor je le bilo v danih razmerah mogoče. Seveda niso mogle delati čudežev, ker je bilo vodstvo bolnice v »profitar-skih« rokah ter se je znalo spretno odkrižati inšpekcije, ki so bile po drugih bolnicah v Olomucu kaj pogoste.

Ena izmed najbolj požrtvovalnih in dobrosrčnih sester pa je bila sestra Hedvika, Hedvika Holček, stara 22 let, doma iz Moravske Ostrave. Pred vojno je

bila gledališka igralka, baš na pohodu svoje karijere. Ko pa se je pričela vojna, je vstopila k Rdečemu križu ter se posvetila samaritanskemu delu pri postrežbi ranjencev. Kjer so bili najtežji ranjenci, tem je bila sestra Hedvika. Njeno srce je bilo polno sočutja, njena beseda polna toplote in miline; za vsakega je imela toplo besedo tolažbe.

Bilo je na veliko noč 1. 1918. Vsaj za ta dan smo pričakovali nekoliko boljše hrane, na dan, ko praznujemo Vstajenje Gospodovo. Saj so bili vsi prejšnji meseci en sam veliki petek. Bilo pa ni popolnoma nič drugače, pač pa ravno tako, kakor vse druge dni.

V kotu na postelji je ležal mlad Slovak. Bilo mu je komaj 19 let. Vsled hude poškodbe od granate so mu morali zdravniki odrezati roko in nogo. Tri mesece je že ležal na postelji nepremično, ker se ni mogel obrniti. Bil je sicer zelo simpatičen in inteligenten fant, toda njegov obraz je bil vedno otožen. V globokih očeh in na velih upadlih licih se je odražala vsa njegova bolest in nesreča.

Ko mu je strežnik prinesel kosilo, je najprej pogledal, kaj je. Ko je pa videl, da je hrana ravno taka, kakor vse druge dni, je okrenil glavo v stran, v oči pa so se mu prikazale solze. Kdo ve, če se ni mogoče spomnil, kako je praznoval prejšnjo Veliko noč, še zdrav in srečen med svojimi dragimi in užival z njimi velikonočno jagnje. Sedaj pa leži v tujini ves reven, onemogel in zapuščen... Ko mu je strežnik le ponujal, naj vzame hrano, je odločno odkimal.

Človek s pravo gospodarsko izobrazbo predvsem ne bo nikdar živel preko možnosti svojega stanu, ker mu je primerno gospodarenje važnejše od mnenja drugih oseb. Tak človek ne bo n. pr. porabil za oblačenje prekomernih vsot ter zato stanovan v nehigieničnih in nezdravih stanovanjih. Pa tudi nasprič, sicer redkejši pojav, razkošno opremljenih stanovanj na stroške zdravja in prehrane, je ljudem s temeljito narodno-gospodarsko izobrazbo povsem nepoznana praksa.

Pri narodih s široko gospodarsko izobrazbo je situacija, da bi na vodilnih mestih soodločevali ljudje z malim ali pa prav nobenim strokovnim znanjem, nemogoča; taki ljudje so največkrat vzrok nepričakovanih neuspehov in polomov. Zadnji čas je že, da tudi pri nas postavimo vendar enkrat vsebino nad obliko. L. P.

Poštenjaki v zbor!

Težka nesreča, ki je zadela ves naš narod s tragično in nenadomestljivo izgubo tvorca Jugoslavije, Viteškega Kralja Aleksandra I. Uedinitelja, nalaga vsem poštenim in rodoljubnim Jugoslovonom važne in ogromne dolžnosti. Z izgubo velikega pokojnika, ki je bdel, čuval in skrbel za dobrobit celotnega našega naroda, je bila Jugoslavija neskončno težko prizadeta. Zato bo morala združiti vse svoje vredne in nacijske sile, da vsaj malo nadoknadi ves ogromni napor in delo, vso veliko ljubezen in ogenj, vso neizmerno požrtvovalnost, katero je Kralj-junak in mučenik do svojega zadnjega diha daroval izgraditvi čim boljše in srečnejše bodočnosti jugoslovanskega ljudstva.

Ogromna praznina, ki je nastala v našem narodu radi Njegove prezgodnje smrti, se mora v interesu edinstvene in nerazdeljive Jugoslavije vsaj do gotove mere izpolniti. Ves ogromen napor modrega Vladežarja in Voditelja za izgraditev resnično močne, velike, edine in srečne Jugoslavije, vse njegove načrtne, odločne težnje za uvrstitev in umiritev zunanjih in notranjih razmer moramo nadaljevati z vso silo — tudi za ceno največjih žrtev.

Notranja uvrstitev zahteva danes bolj kot preje, da se vsi rodoljubi, vsi resnično poštene in pozitivni elementi zberejo in krepko povežejo med seboj. V interesu varnosti in boljše bodočnosti naše velike Jugoslavije je neobhodno potrebno, da se ravno sedaj v teh žalostnih časih združijo vsi neporečni, časti vredni in svetli značaji v borbi proti organiziranemu zlu, proti nečastnim in nepoštenim »mafijam«, »aferašem« in korupcijonistom, katere večjejo nevidne niti, kateri so medsebojno složni in predrzno ščitijo, branijo in podpirajo. Potreben je najodločnejši boj proti anacionalnim in tajnim internacionalnim tipom, proti demagoškim in neznačajnim osebnostim, katere organizirano in po načrtu izpodrivajo, razjedajo in minirajo zdravo telo našega naroda.

Prišla je sestra Hedvika. Strežnik ji je povedal, da Slovak noče jesti. Šla je k njemu in ga vprašala: »Zakaj ne ješ, ali te hudo boli?« V teh besedah je bila izražena vsa skrb in ljubezen dobre sestre. Slovak je okrenil glavo proti sestri in dejal: »Draga sestra! Življenje se mi je zagnusilo. Čemu naj še živim? Mar zato, da bom v breme sebi in svoji okolici? Mar naj živim samo zato, da trpim in se mučim? Oropal so me moje mladosti in mojega zdravja. Kakšno vrednost še ima za mene življenje? Rajši umrem! Ne maram zavžiti nobene jedi več! Mislim, da je to najbližja pot iz mojega trpljenja...« Po njegovih velih licih sta zopet spolzeli dve debeli solzi.

Sestra Hedvika je bila vidno ganjena. Tudi njene oči so ob pogledu na nesrečnega mladeniča postale vlažne, toda premagovala se je. Sedla je na vžnože njegove postelje, gledala ga je naravnost v oči, v svojih mislih pa je iskala primerenih besed, s katerimi naj utolaži obupanega nesrečnika. Po daljšem molku ga je nagovorila z vso sestersko milino:

»Dragi mladenič, ne obupaj! Tudi tebi je odločen košček sreče. Trdo zaupaj v njo in junaško prenašaj gorje, ki ti ga je naklonila usoda. Vse se bo obrnilo na bolje.«

»Toda kakšen pomen naj ima še življenje za mene?« je vzdihnil mladenič. »Nikdar več ne bom zdrav, za vse življenje sem pohabljen in strit, nikdo več me ne bo ljubil, vsak me bo zaničeval in zasmehoval kot manjvredno bitje. Mogoče se me bodo celo moji domači sramovali.« Hipno

Tovariš, pomni! Povzdignil si glas, da bodi »Prelom« dnevnik. Tvoj klic naj ne umolkne, oznanjaj to misel vsepovsod, neumorno med delom in med praznovanjem. Bodi pripravljen na žrtve, kajti brez teh ni zmage! Zaveži se, da podpišeš vsaj en delež, prigarjaj drugim ter jih pridobi za zadržnike novega dnevnika »Preloma«, ki bo utiral pot kulturni, gospodarski, politični ter socialni obnovi našega naroda.

Dvanajsta — zadnja ura bide! Zato se morajo takoj mobilizirati vsi poštenjaki in časti vredni državljani, ki predstavljajo ogromno večino našega ljudstva. Združiti morajo vse svoje sile v borbi proti gobavcem in okužencem, ker je samo na ta način mogoče uspešno nadaljevati težko delo pokojnega modrega Voditelja in izvršiti njegovo veliko oporoko: ohranitev in procvit Jugoslavije.

Poštenjaki — na vas je, da očuvate Jugoslavijo! Zato vsi — v zbor!

(»Budjenje«, Vel. Bečkerek.)

Velika tolažba

List »Vardar«, ki izhaja v Skoplju, je prinesel povodom smrti Kralja Aleksandra I. zelo lep članek »Jugoslavija na razdobju dveh zgodovinskih epoh«, iz katerega posnemamo:

»Največje zanimanje svetovne javnosti so izzvale izjave g. Litvinova, ruskega komisarja za zunanje zadeve z dne 17. okt. t. l. Njegove besede so bile prava senzacija, saj je z njimi Moskva izrekla največje priznanje našemu pokojnemu velikemu Kralju. Da je Litvinov izrekel svojo izjavo o veliki evropski izgubi pred rusko vlado, pred rusko generaliteto, pred zborom vseh tujih diplomatov v Moskvi — to je dejstvo, ki mora biti zabeleženo. Litvinov je najprej podal sliko o pokojnem Kralju kot državljanu, narodnem voditelju in vojskovodji. Podčrtal je, da je Kralj Aleksander vodil jugoslovansko državno ladjo skozi vse strašne viharje v mirno pristanišče, kjer naj bi narod živel v miru in sreči. Končno je poudaril Litvinov, da je bil pokojnik največji borec za svetovni, posebno evropski mir, radi česar se ves svet mora zgroziti nad žalostnim dejstvom, da so ga marsejske kroglice zrušile ravno tedaj, ko naj bi postavil na svoje delo krono velikega uspeha.

*

V usodni noči po 9. oktobru se je oglašil iz Bog ve katere radio-postaje brezmejne Rusije glas, ki je v globokem basu povedal v ruskem jeziku sledeče:

»Na svetu so protislovja, so razlike. Na svetu pa obstoja tudi Rusija in njen občutek za pravico, njen podpis na sporazumu o nenapadanju z Malo antanto, njeno članstvo v Ligi, njeno mesto v Svetu lige narodov, njeno prijateljstvo s Francijo. In ta Rusija — brez ozira na vse drugo — ni ravnodušna

je umolknil in se zazrl nekam v daljavo, kakor da nekoga išče...

»Ne boj se tega, dragi mladenič,« je rekla sestra Hedvika. »V največji časti boš ti in vsi tvoji sotrpini. Kot svetle vzore vas bo spoštovala mladina. Vsega, kar je treba za življenje, boste imeli v izobilju; na rokah vas bodo nosili in s cvetjem vas bodo obsipali.«

Kakor v sanjah zamaknjen je poslušal mladenič tolažilne besede in poln nevere odvrnil: »To je preveč, kar si povedala. Če bi vsaj to vedel, da me ne bodo ljudje zaničevali. Pa bi še rad živel, tako rad... Saj sem še tako mlad, nič še nisem živel...« Oči so se mu zopet orosile, v njegovih besedah je bilo neizmerno hrepenenje po življenju...

»Zakaj dvomiš v moje besede?« je mlo in karajoče spregovorila sestra Hedvika. »Ni vreden, da ga solnce obsije, kdor bi zasmehoval vas mučenike, ki ste morali žrtvovati svoje zdravje in svojo mladost. Vaših žrtev ne odtehta nobeno zlato, pač pa samo ljubezen in hvaležnost domovine, katera vam je zagotovljena.«

Potolažil se je mladenič. Zavžil je skromno kosilo ter se umiril. Po njegovem obrazu sta se razlila mir, up in blaženost. Rahlo je začel vžvižgati otožne slovaške narodne popevke, dokler ni polagoma zadremal.

*

Tako je znala sestra Hedvika v vsako razdvojeno in nesrečno srce vlti tolažbo in upanje. In bila je prepričana, da drugače biti ne more. Njeno dobro srce si ni

za usodo Jugoslavije, za vse škodljive naklepe, ki bi jih kdorkoli naperil proti nji. Nasprič — 150 milijonov Rusov stoji za Vami! To je stvarnost, to so dejstva, katerih naj Jugoslovani nikdar ne pozabijo!...

Ta glas iz Rusije je napravil svoje. Čigav je bil ta glas? Pa naj je bil uraden ali neuraden — ostal je glas iz Rusije. In mi ga v resnici ne bomo pozabili! Mi ga sprejemamo z veliko hvaležnostjo kot bratsko uteho v teh težkih časih preizkušnje, solz in bolečin, brez ozira na njegovo uradnost ali neuradnost — ker je iskren, bratski in pri srčen.

Dlakocepci

Ali res ne veste, kakšne živali so to? No, če je tako, vam bom pa jaz na kratko opisal in povedal. Poslušajte in zapomnite si! Dlakocepci, to je posebna vrsta opice, ki je tako podobna človeku, da nekateri mislijo, da so to ljudje. Te opice so tako izredno razvite, da človeka posnemajo prav v vsem. Hodijo kakor človek, se oblačijo in obuvajo, jedo z žlicami, prebivajo v hišah, čitajo časopise, kadijo cigarete, pijejo alkohol itd. Z eno besedo rečeno, nosijo in obnašajo se kakor človek. Zanimivo pa je, v čem se te, človeku tako podobne živali razlikujejo od ljudi, ker ni na prvi pogled nobene razlike. Poslušajte: Raziskovalci so dognali, da ima taka opica skrit zob, s katerim precepi ali razkolje vsako tudi najbolj tanko dlako ali dlačico. Zato se te vrste, odnosno tega plemena opice pečajo samo s tem, da iščejo dlak in jih cepijo. Za kupe mesa, ki mogoče ležijo tu in tam, se ne zmenijo. Njih naravni instinkt jih žene, da iščejo dlake kjerkoli, najsibo po smetiščih ali po gnojščih ali pa na okusno obloženi mizi. Njihova hrana, njihova potreba so dlake. Pri iskanju dlak so te opice neutrudljive. Ako po brezuspešnem vohanju in stikanju za dlakami najdejo kakšno jajce, ga ubijejo in iščejo v njem dlake. To jih nikoli ne moti, niti se jim ne zagnusi, če najdejo kje kakšen klopotec, ki se jim smrdljivo razlije pred gobcem. Bojevite take opice niso, so pa vključno temu zaradi svoje zahrbtnosti človeku zelo nevarne. Po njihovih lastnostih bi bilo sklepati, da se po njih žilah pretaka lisičja in mačja kri, kar pa še ni znanstveno dokazano. Tudi v naši državi in v naših krajih so se zadnja leta zaplodile take opice. Vsi znaki pa kažejo, da bodo začele izumirati. Mogoče se jim ne zdi več podnebje ugodno. Da bi le bilo enkrat tako.

Fabjančič Avgust, Rajhenburg.

VSEM NAROČNIKOM.

Današnji številki prilaga Uprava še nekaterim naročnikom položnice in jih prosi, da poravnajo naročnino. Nekateri naročniki so nakazali takrat, ko je list izhajal vsakih štirinajst dni, samo 20 Din. Ti naj nakažejo še 10 Din. Drugi naročniki so plačali samo za pol leta ali za ¾ leta. Nekateri so se naročili in list redno prejemale, naročnine pa do danes niso še plačali. Uprava lista prosi vse gori navedene, da poravnajo čim prej dolžno naročnino.

Naročniki, ki pa imajo vse plačano, naj izvolijo shraniti položnico, ki jo danes prilagamo, ali pa naj jo porabijo, ako so voljni nakazati kaj za tiskovni sklad. List se vzdržuje samo z naročnino, zato prosimo za nujno poravnavo zaostankov. Darovi za tiskovni sklad se hvaležno sprejmejo.

Uprava »Preloma«.

Še enkrat o sadnih pijačah

V štev. 41. »Preloma« z dne 25. oktobra t. l. kritizira g. tovariš Alojzij Hameršak od Šv. Urbana pri Ptuju narejanje pijače po mojem navodilu ter omenja, da je ponarejeno — ponarejeno in združeno s stroški, voda pa voda. Res ima prav. Tudi jaz se s tem strinjam in sem vsem znancem in prijateljem letos, ko v celem daljnem okolišu, tudi v Paški in Mežiški dolini ni sadja ter so neke od Ptuja neko skisano žlobudro po Din 3 do 3.50 dobivali, svetoval, naj si sedaj nabavijo jabolk ter doma naravno pijačo naprešajo, katera jim bo prišla liter na 1 do 1.20 Din.

Da je pri narejeni pijači največ vode, to je res, saj je tudi pri naravni, najboljši pri 1 l 95 l vode, ravnotako kot pri narejeni, kjer se da 10 kg sladkorja in 35 dkg vinske kristalne kisline.

Da je pa narejena pijača od naravne mnogo boljša, okusnejša, močnejša, pa tudi dražja, je pa istina. Najceneje pride namreč taka, kot so jo prošlo leto iz neposredne bližine g. Hameršaka po 3.25 gostilničarji in drugi dobivali in še na moje »popravilo« čaka, da jo bo mogoče zavživati. Moj namen pri objavi, kako se dela umetna pijača, je bil le-ta, da si revni in mali posestniki v krajih, kjer ni sadja, pomagajo z dobro, zdravo in krepilno pijačo, kar pa je marsikakega trgovca in vmes tudi pančarja nemalo razburilo. Tu še omenim, da so dobro narejene sadne pijače zelo okusne in tudi drage, n. pr.: Ko sem praktičiral v kletarstvu v St. Gallen-u ob Bodenskem jezeru, smo delali mošanski šampanjec, katerega so gostilničarji v Vorarlbergu in drugod ¼ l steklenice po 1 krono avstrijske veljave prodajali. Istotako pijačo smo v drž. šoli v Hartbergu izdelovali in ta se je tudi po 1 krono za ¼ l prodajala, čeprav je

vmaglo predstavljati, kakšna usoda čaka tiste, ki so morali prestatiti toliko bolečin in gorja. Da, sestra, spomin na Tebe je še vedno svetel v naših srcih...

Sestra Hedvika pa ni pozabila na svoje bolnike tudi potem, ko so od tam odšli v druge bolnice ali na svoje domove. Vsakemu je naročila: »Piši mi, kako ti bo šlo.« Iz tega smo videli, da nosi nesrečo vsakega v svojem srcu. In njeni bolniki so se je spominjali in ji pisali, ona jim je pa odgovarjala kot ljubeča sestra. Kakor vsak, tako sem bil tudi jaz deležen vse njene ljubeznivosti in pozornosti. Ko sem bil junija l. 1918. premeščen iz Olomuca v Gradec, je tudi meni naročila, naj se ji oglasim s kakšno kartico. Pisal sem ji, toda odgovora nisem dobil. Hudo mi je bilo zato. Vedel sem, da je ona vsakemu odgovorila. In ravno jaz nisem vreden, da bi mi poslala pozdrav? Ali sem jo ravno jaz kdaj užalil, mogoče nevede? Toda ob odhodu mi je vendar naročila, naj ji pišem. Mnogokrat sem še mislil nanjo, pisal ji pa nisem več. Toda motil sem se o njej; tudi meni je pisala, toda njeno pošto sem dobil šele po šestnajstih letih!

Kje si danes sestra Hedvika? Javi se, da se ti bom sedaj po 16 tih letih zahvalil. Saj je tvoj pozdrav še vedno svež, kakor pravkar utrgan nagelj. Sestra, ne bodi huda, ker ti nisem odgovoril. Saj bi ti tako rad povedal, da sem bil ves srečen, ko sem prejel tvojo karto.

Ali si misliš, sestra, zakaj? Glej, tvoja karta mi je priklicala v dušo spomin na tiste dni, ko smo silno trpeli, pa smo

vključ vsemu trpljenju imeli v naših srcih skrito vero v pravico, poštenje ter v tiste, za katere trpimo. Danes so naša srca prazna, le grenka zavest je v njih, da nas gledajo kot breme. Še za tisto miloščino, ki naj jo dobimo, so nam nastavili vse mogoče zanke, v katere naj se vjamemo, da nam odtrgajo od ust še tisto drobtinico, ki so jo zdobili že v atome.

Smili se nam domovina. Ali niso sovražniki domovine tisti, ki so bili odgovorni za to, da so morale vojne žrtve pretrpeti tako pomanjkanje? Kajne, sestra, ti si videla naše gorje, naše bolečine, našo izgubljeno mladost in smilili smo se ti. Tvoje srce je bilo dobro. A trda srca so imeli tisti, ki so nam doslej rezali kruh in pravico. Toda v naših srcih se zbira žolč. Mar naj bomo mi samo nebolgli črvi, katere požro nenasiitni krogarji? Ali naj domovina, ki je pognojena z našo krvjo, rodi sadove samo tistim, ki se izmikajo žrtvam in se po-kažejo samo ob žetvi? Tudi nam naj bo domovina dobra mati, ki bo vsem svojim otrokom enako pravična. Ne želimo, da nas častijo, da nas nosijo na rokah, da nas obsipavajo s cvetjem, kakor so nam to prej obljubljali, samo pravico želimo! Kaj ne, sestra Hedvika, da imamo prav?

Ko pa nam bodo tisti, v katere imamo polno zaupanje, dali pravico, za katero se je za nas tako zavzemal naš nepozabni veliki zaščitnik Kralj Aleksander — ti bom pa poročal. Bog daj, da bi bilo to prej, kakor čez 16 let. Dotlej pa bodi iz srca pozdravljen!...

izvirno stala 8—10 krajcarjev (16—20 vin.). Jaz nisem ne trgovec in ne gostilničar, pa sem podal ta navodila z najboljšim namenom, da si revni posestniki po ceni dobre pijače pripravijo. Prav danes mi je neki kolarski mojster potožil, da je iz kupljenih jabolk in hrušk naprešal zelo grenko pijačo. Vzrok je pa ta, da je letos na sadju vsled neugod-

nega mokrega vremena napadel hruške in jabolka sadni krastovec (*Fusicladium dendriticum* in *Fusic. pyrinum*), katerega bi morali pred drobljenjem snažno oprati.

Toliko gg. pri Sv. Urbanu v blagohotno pojasnilo!

Vatroslav Kosi, strokovni ekonom.
Celje-Lopata, 28. okt. 1934.

Žalovanje naših skupin

Združenje Borcev Jugoslavije »Boj«, Dobropolje, Dravska banovina.

Globoko ginjeni vsled iskrenega sožalja v naši neizmerni žalosti in boli za izgubljenim viteškim Kraljem se toplo zahvaljujemo na dragoceni in ganljivi vdanosti.

Dvor-Beograd, oktobra 1934.

Pavle,
Knez-Namestnik
Kraljevine Jugoslavije.

*

TOPLICE NA DOLENJSKEM. V četrtek 18. oktobra ob 8. uri se je vršila v župni cerkvi v Toplicah žalna služba božja za blagopokojnim Viteškim Kraljem Aleksandrom I. Zediniteljem, ki jo je daroval tuk. rojak preč. g. frančiškan, univerzitetni prof. Janez Zurga. Pred sv. mašo je imel lep govor o tragični smrti našega narodnega kralja. Žalne službe božje se je udeležilo mnogo občinstva, lokalne oblasti, društva in korporacije. Zelo številno so bili zastopani bojevniki, ki so v dvostopih prikorakali v nabito polno cerkev. Ljudje so iznenadeni gledali, kje se je vzela ta četa bojevnikov, saj niti sanjali niso, da jih je toliko. Na čelu bojevnikov je nosil en borec veliko palmovo vejo, nato je sledila kraljeva slika, ovita s črnino in z vencem okrašena, na katero je bil pritrjen žalni trak, ki je nosil napis: »Bojevniki najvišjemu borcu Jugoslavije Aleksandru I.« Takoj za kraljevo sliko so mrko korakali borci, resni moške in fantje, katerim se je z obrazov bralo globoko užaloščenje. — V cerkvi je bila kraljeva podoba postavljena na katafalk, ki je bil pripravljen v ta namen, ob kojega straneh so med vso službo božjo gorele sveče. Na prisotne je naredilo globok vtis ter zelo poglobilo žalno svečanost za blagopokojnim vladarjem in zapovednikom vse aktivne in rezervne vojske, ki je dal svoje življenje kot junak na bojnem polju v službi svoje domovine za svoj narod. Po cerkvenem opravilu se je vršila žalna seja v gostilniškem prostoru g. Pečjaka. Navzoči so bili vsi člani »Boja«, izvzemši nekatere, ki so se udeležili žalne svečanosti z gasilci, občinskim odborom itd. V sejnem lokalu je bila na vzvišenem mestu, ovitem v črnino, postavljena kraljeva podoba, katero so borci nosili v cerkev in nazaj. Ves čas med žalno sejo so gorele sveče, kar je napravilo na vse navzoče zelo resen in žalosten vtis. V tej grobni tišini je otvoril predsednik Ivan Zvan žalno sejo ter nadaljeval sledeče: »V večernih urah 9. okt. 1934 se je raznesla prežalostna vest o atentatu našega kralja v Marseille-u. Od zločinske roke je padel kot žrtev gnusnega atentata, sredi svojega najplodnejšega dela, sredi velikih uspehov, polnih napa za blagostanje svojega naroda. Padel je od morilčeve roke, ki je istočasno podrli na tla tudi enega največjih francoskih politikov, velikega prijatelja našega naroda — francoskega zunanjega ministra Barthou-ja. Namesto triumfalne poti med zvestim nam francoskim narodom — žalni spre vodi. Namesto velikih svečanosti in usmerjenja za ohranitev miru ter osiguranje mirnega napredka — smrt. Zavedamo se, da je dal naš veliki kralj svoje življenje domovini v izvrševanju vladarskih poslov; pa tudi vemo, da smo vsi dolžni podvojiti vse naše napore do končnega uspeha Njegovih idej. Ob zadnjem utripu srca, ob zadnjem dihu, ob zadnjem pogledu Njegovih oči je bila zadnja in edina Njegova misel, zadnja beseda: Cuvajte mi Jugoslavjo. To je njegovo naročilo, oporoška Njegovega srca vsakega izmed nas in vsem skupaj, to je edino geslo našega rešenja. Gorje nam, ako bodo padali najboljši možje Evrope pred revolucijami gausnih atentatorjev. Tovariši bojevniki Jugoslavije! Prisezimo z enim glasom: »Bomo Ti čuvali Jugoslavijo, Aleksander, bomo! Tako nam Bog pomagaj!« Nato je predsednik želel večni mir in pokoj duši najvišjega bojevnika Jugoslavije, kralja Aleksandra I., ki je dal življenje za svoj narod, mir, red in pravico. Slava mu! Zborovalci, ki so ves čas tužno in stoje pazljivo poslušali izvajanja predsednika, so ponovili trikrat: »Slava mu!« Pred zaključkom žalne seje je predsednik Zvan še nadaljeval: »Prestol svojega velikega očeta, ustvaritelja Jugoslavije, je zasedel Njegovi prvorojeni sin

Nj. Vel. kralj Peter II., up in nada vsega jugoslovanskega naroda. Naj mu bo usoda mila in naklonjena! Božjega blagoslova mu želimo. Naj Bog čuva Jugoslavijo in naš vzvišeni kraljevski dom in Nj. Vel. kralja Petra II. (Klici: »Živio kralj Peter II.«) Božja previdnost naj tudi spremlja v tolažbi Nj. Vel. kraljico Marijo, katero je tako kruto zadela usoda. (Klici: »Živela kraljica Marija!«) Potem je bil podan še življenjepis blagopokojnega kralja Aleksandra. Podpredsednik Janko Ivan se je v toplih besedah zahvalil članstvu za tako številno udeležbo na žalni svečanosti, na kar je bila zaključena žalna seja.

PREČNA PRI NOVE MESTU. Tu se je vršila žalna seja »Boja« dne 14. okt. Sejo je otvoril in imel žalni nagovor predsednik tov. Červan, ki je poudarjal neminljivo delo blagopokojnega kralja in dejal med drugim: »Ne bom vam opisoval vseh vrlin našega blagopokojnega vladarja, ker nam bojevniki tega ni treba razlagati. Vsi se vrlo dobro zavedamo, kaj nam je On bil in kaj smo bojevniki izgubili z Njegovo tragično smrtjo. Bil nam je zvezda vodnica, ki nam je kazala pot. Z groznim zločinom v Marseille-u nam je ta zvezda ugasnila. Toda, tovariši, zato ne bodimo malodušni, ne pustimo se plašiti ter ostati tako rekoč sredi poti. Po od njega začrtani poti naprej — do zmage. Njegov duh nas bo spremljal vsepovsod. Tovariši! Poudarjam pa, da imejmo na poti v bodočnost bister razum in bistro oko, močno, pogumno srce ter jekleno voljo. Za vse naše sovražnike — zunanje in notranje — pa imejmo pripravljeno trdo, železno pest.« — Z žalne seje je bila poslana po soglasnem sklepu sledeča sožalna izjava:

»Nj. kr. Visočanstvu knezu namestniku Pavlu, Beograd. — Pretresen v dno duše radi tragične smrti našega junaškega vladarja Nj. Vel. Kralja Aleksandra I. izraža upravni odbor krajevine organizacije »Boj« Združenja borcev Jugoslavije v Prečni pri Novem mestu, zbran na seji 14. okt. t. l., svoje najgloblje sožalje, zagotavljajoč Vašemu kraljevskemu Visočanstvu, da bo vršilo vse članstvo tudi v bodoče vedno in povsod požrtvovalno svoje državljanske in patrijotične dolžnosti, ter stalo na braniku naše neokrnjene kraljevine Jugoslavije in junaškega kraljevskega doma Karadjordjevičev. — Slava blagopokojnemu kralju-junaku! Naj živi Nj. Vel. kralj Peter II. — Červan Franc, predsednik; Kocjan Franc, tajnik.«

STUDENEC PRI SEVNICI. Prve vesti radi zavratnega zločina nad našim najvišjim Bojevnikom in priljubljenim kraljem Aleksandrom I. Zediniteljem sprva nismo mogli in tudi ne hoteli verjeti. Ko pa je to le postala kruta resnica, nas je pretreslo v dno duše. Takoj smo se sestali k žalni seji vsi globoko užaloščeni. Tov. predsednik je vodil sejo. Predal je besedo tov. tajniku, ki je v besedah, segajočih v srce, poveljeval zasluge velikega pokojnika ter obsojal gnusni atentat. Poudarjal je, da je sveta dolžnost vseh, predvsem pa nas borcev, izvrševati oporoško velikega kralja: »Čuvajte Jugoslavijo«. Nato je tov. tajnik predlagal, da se odpošlje na najvišje mesto brzojavka sledeče vsebine: Nj. kralj. Vis. knezu Pavlu Karadjordjeviču, Beograd. Odbor bojevnikov, zbran na žalni seji radi prebridke izgube Nj. Vel. kralja Aleksandra I., izjavlja Vašemu kralj. Vis., kakor tudi vsemu kraljevskemu domu Karadjordjevičev neomajno zvestobo. Naj živi Nj. Vel. kralj Peter II. Naj živi Visoki kraljevski dom! — »Boj«, Studenec, srez Krški. Brzojavka je bila sprejeta z največjim navdušenjem. Svoj govor je zaključil s trikratnim »Slava!«, kar so vsi spontano ponovili. Na dan pogreba so se vsi člani udeležili svečane sv. maše. Po cerkvenem opravilu pa se je vršila žalna komemoracija v šoli, katere so se vsi bojevniki korporativno udeležili. Pogrebni svečanosti v Beogradu pa se je udeležil kot delegat naše organizacije tov. tajnik.

Dol pri Ljubljani. Tukajšnja bojevnika organizacija proslavi v nedeljo 11. nov. »spominski dan« ob priliki 10-letnice odkritja spominske plošče padlim tovarišem v vojni. Ob 10. uri bo v župni cerkvi sv. maša in pridiga, katero opravi bivši vojni kurat preč. g. Fran Bonač. Po sv. maši bo pred ploščo zu-

naj cerkve »libera«, petje in žalostinke. Vso svečanost spremlja godba iz D. M. v Polju. — Ob tej priliki vabimo tudi vse sosednje bojevnike organizacije, da prihite ta dan v Dol počastiti padle junake-mučenike, ki so se darovali, da bi oteli nas, sebi pa pridobili večno ime.

Rateče-Planica. Tudi pri nas na skrajni zapadni meji naše Jugoslavije se bojevniki pridno gibljemo. Vrše se redne mesečne seje in tudi izredne tako, da prideta na vsaki mesec najmanj po dve seji. V zadnjih dveh mesecih smo imeli tudi dva dobro obiskana članska sestanka. Dne 13. oktobra se je vršila odborova žalna seja za blagopokojnim viteškim kraljem Aleksandrom. Govor predsednika, v katerem je orisal življenje in delo našega velikega Borca ter poudaril težke posledice te naše nenadomestljive izgube, je ves odbor poslušal stoje. Svoj govor je predsednik zaključil s trikratnim Slava!, vsi odborniki za njim. Nato, naj živi Njeg. Vel. kralj Peter II. in ves kraljevski dom! 14. oktobra se je naša bojevnika skupina korporativno udeležila žalne skupne seje vseh tukajšnjih društev in korporacij v dvorani mlekarke zadrage. Na dan Vseh svetih pa smo veličastno pokazali in povedali vsej tukajšnji javnosti, da smo pripravljeni, da smo tukaj, ter kronali naše dosedanje delo z uspehom. Točno ob napovedani 7. uri zvečer smo se polno zbrali pred gasilnim domom, kjer smo se formirali v povorko. Disciplinirano, točno po programu, je vsak zavzel odkazano mu mesto. Spredaj sta dva starejša tovariša borca nosila baklje, nato krasen venec in zopet dva kraljevo sliko, ovito z žalnim florom, nakar je povorka brez dežnikov, kljub neprestanemu padanju snega, pod poveljstvom pov. čete tov. Erlaha strumno odkarakala skozi vas pred spomenik padlih vojakov. Ljudje so v skupinah stali pred hišami ter se rado vedni in začudeni spraševali... Pred spomenikom velika množica ljudstva z dežniki. Četa stoj! Na desno! — mir, tišina. Častna straža z bakljami, vencem, kraljevo sliko, stoji tik spomenika. Vse z napetostjo pričakuje. Tov. Kavalari uvodoma pozdravi in budi spomin na v svetovni vojni padle bojevnike in na največjega in viteškega Borca Kralja Aleksandra. Med množico vzdih, solze. Polaga se venec in kraljeva slika na spomenik, trobentač trobi mirno! Nato govori tov. Makovec. Četrte ure temperamentno opisuje vse trpljenje v svetovni vojni padlih vojakov, brezmejno bolečine in duševno trpljenje mater, očetov, sinov, hčera, žen in zakaj vse to? Tudi življenje, delo, trpljenje in junaštvo pokojnega viteškega kralja. Dejal je med drugim: »Ne samo, ker si izbojeval bitko pri Kumonovem, bitko na Ceru, zmagal na solunski fronti, si vitez junak, Ti mrtvi Kralj — tudi zato ker si nam priboril Jugoslavijo, ker si Jugoslaviji prinesel mir, ker si nosil mir vsemu svetu. Slava Ti! Slava! zaori iz vrst bojevnikov — med množico pa skoro ni suhega očesa. — Pevski odsek borcev zapoje nato žalostinki »Spomladi vse se veseli« in »Oj Doberdob«, nakar se spet četa formira v vrsto. Odsečno povelje v viharo noč in četa strumno, kot je prišla, odkoraka. Ljudje pa so čutili, da smo na prelomu časa, da smo pravi borci za pravico, red, mir in poštenje in da v tem boju ne odnehamo nikdar.

Sodražica. V četrtek, 18. pr. m., na dan pogreba velikega blagopokojnika Nj. Velič. kralja Aleksandra I. Zedinitelja, so vsa tukajšnja društva, organizacije in korporacije priredile sporazumno žalno svečanost, katere smo se udeležili korporativno tudi bojevniki v precejšnjem številu, jutraj pri sveti maši in v šoli, kjer je šolski upravitelj gosp. Vodopivec prečital Njegov življenjepis. Isto smo se udeležili tudi popoldne od 2. do 3. ure na trgu, kjer je bila na balkonu Mikoličeve hiše Kraljeva slika v črnini in cvetju, na straneh pa društvene zastave gasilcev in Sokola. Tukaj je gosp. šolski upravitelj v imenu celokupnosti nadaljeval spominski žalni govor. Po govoru gosp. šolskega upravitelja je novoštitarska godba (katere člani so v večjem številu naši bojevniki) odigrala par žalostink, nakar smo se v nemi tugi razšli. V čast spominu vojnih žrtev smo se sestali na dan Vseh svetnikov popoldan bojevniki sodražske organizacije »Boj«, ter korakali od farne cerkve na pokopališče s pripetimi kardami na prsih. Pred nami so nesli trije mladi borci venec, katerega smo položili v kapelo na oltar, v spomin padlim tovarišem na bojnih poljanah. Po molitvi duhovnikov je naš pevski odsek počastil padle junake bojnih poljan s pesmijo »Oj Doberdob« in »Vigred«. Vdeležba je bila obilna.

Smlednik. Poročam vam o spominski proslavi v spomin blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja z dne 4. nov. ob 3. uri popoldne. Že ob eni uri so se začele zgrinjati množice bojevnikov in prijateljev okrog

društvenega doma v Smledniku. Po končanem cerkvenem opravilu so vse te množice do zadnjega kotička napolnile prostorno dvorano. Ob pol 4. se je odrgnila zavesa odra, pokazala se je okusna, v žalno ovita in s cvetjem okrašena, z voščenkami osvetljena slika blagopokojnega kralja. Nastopil je tov. Rupret Vinko, upravitelj tukajšnje šole, s krasnim spominskim govorom, nato je nastopil sin tuk. tov. org. Slatnarja s krasno deklamacijo »Kralju mučeniku« (Ruža-Lucija Petelinova), za njim učenec IV. razreda osnovne šole v Smledniku Oselj Ivan s še lepšo »Viteškemu kralju« (Franjo Neubauer). Za temi so nastopili združeni moški zbori Smlednik, Mavčiče, Trboje pod vodstvom tov. organista Slatnarja, ter odpeli narodno himno. Kot zadnjo točko so izvajali člani »Boja« Smlednik pretresljivo dramo iz svetovne vojne »A njega ni« (za oder priredil Salehar Rudolf, Borovnica). Z vsako posamezno točko so želi vsi predvajalci burno zahvalo od publike. Dolžnost nas veže, da se na tem mestu vsem zahvalimo za obilen obisk ter g. župniku Platiši za prijaznost, da nam je odstopil dvorano, g. župniku iz Trboja za res dobro reklamo, tov. Debeljaku za uspešno režijo, vsem igralcem in pevcem, posebno pa tov. Slatnarju, organistu, ki je vse petje vodil in tov. Rupretu za krasen govor. Na splošno željo se drama »A njega ni« ponovi na naslednjo nedeljo dne 25. novembra ob 3. popoldan na istem prostoru.

Petrovče. Ob pol 8. uri na dan pogreba Viteškega Kralja so se začeli zbirati bojevniki na dvorišče tov. Jelovška, kjer so vsi dobili bojevnikiške znake, prevlečene s florom, katere so si pripeli na prsa. Ob 8. uri je kretnil sprevoz, broječ 90 mož, pod poveljstvom tov. Jos. Kramerja v cerkev. Na čelu čete je nosil tov. Franc Oset četno zastavo, zavito v črnino z napisom »Čuvajte Jugoslavijo«. Poleg njega je korakal tov. Ignac Roter, s krasnim šopkom, katerega je položil kasneje pred sliko Kralja. Po sv. maši je četa bojevnikov defilirala mimo katafalka, kjer se je zastava trikrat poklonila viteškemu kralju Zedinitelju. Tovariši Roter je pa položil med tem šopek pred kraljevo sliko. Nato so se bojevniki postavili levo v front in prisostvovali žalnemu govoru. Župan je otvoril žalno svečanost. Nato je povzel besedo šolski upravitelj Vudler, ki je opisal življenje kraljevo. Šolski otroci so lepo deklamirali in položili mnogo cvetja na katafalk. Potem je župan zaključil žalno svečanost s pozivom na prebivalstvo, da naj ne naseda ljudem, kateri trosijo vzemirjljive stvari med narodom. Bojevniki so ponovno in zadnjič defilirali mimo katafalka. Kako veličastno je bilo videti naše moške in fante, ki so bili skoraj vsi v svetovni vojni, defilirati mimo slike kraljeve. Marsikatero oko je zarosilo, ko je videlo z kakim resnim obrazom in spoštovanjem izkazujejo bojevniki zadnjikrat čast svojemu kralju, katerega so tako neizmerno ljubili. Svečanosti se je udeležila vsa šolska deca, občinski odbor, tri čete gasilcev in dva Sokola v kroju. Nadalje vse delavstvo keramične tovarne in obeh rudnikov z predstojniki na čelu.

Dne 14. oktobra je imela naša krajevena organizacija žalno komemoracijo, za blagopokojnim kraljem-vitezem. Predsednik Franc Terzan je orisal v ganljivih in toplih besedah ljubezen kralja do naroda. Obsojal gnusni zločin, ki je povzročil smrt našega Viteškega vladarja. V tej strašni nesreči, ki je zadela visoki kraljevski dom in vso našo domovino, v neizmerni bolesti, ki pretresa naša bojevnika srca, znova zagotavljamo popolno vdanost in pripravljenost, da z vsemi močmi pospešujemo napredek in procvit naše kraljevine. Žalne seje se je udeležil tudi predsednik sosedne žalske krajevine organizacije, tov. Vinko Vabič. On se je spominjal kralja kot vojaka-junaka in vojskovodje. Orisal je križevo pot slavne srbske vojske čez albansko gorovje na otok Krf, kjer je ponovno zbral armado in na solunski fronti junaško prebil prve postojanke in zmagoslavno vkorakal v Beograd. Odposlana je bila Nj. kralj. Visočanstvu Pavlu žalna brzojavka. Z trikratnim »Slava« vzklikom je predsednik zaključil žalno sejo.

Globoko. Žalna seja za blagopokojnim viteškim kraljem Uediniteljem se je vršila na dan pogreba Nj. Veličanstva. Nj. Vis. knezu Pavlu in Nj. Vel. kraljici Mariji smo poslali sožalno spomenico.

Brezovica. Na žalni seji naše okrajne organizacije se je spominjal predsednik tov. Jakob Kušar v lepem govoru blagopokojnega velikega borca za mir Nj. Vel. viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Prisegel smo na Njegovo oporoško, čuvali bomo Jugoslavijo!

Ptuj. Dovoljujemo si podati Vam v naslednjem vsebino žalne seje, ki se je vršila dne 11. oktobra t. l. v gostilni Zupančič ob

pol 6. uri zvečer za blagopokojnim Viteškim kraljem Aleksandrom I. Uediniteljem. — Tovariš predsednik dr. Brenčič odvarja današnjo sejo v znamenju globoke žalosti, ki preveva ves jugoslovanski narod. Tovariši! Bojevniki! Satanska roka zločinkega blazneža je usmrtila na podel način našega vodjo. Umrl je naš prvi Bojovnik, Nj. Vel. kralj Aleksander I. Padel je v službi domovine, na francoskih tleh. Kaj smo zgubili z Njim, čutimo posebno mi bojevniki. Skoro je ni tolažbe, ne utehe v tej boli. Toda ne! »Čuvajte mi Jugoslavijo« so bile zadnje besede našega velikega voditelja, čuvajmo odsej tudi mi s podvojeno silo to našo Jugoslavijo, kakor jo je čuval do zadnjega naš nesmrtni Kralj, čuval, trpel in mučeniške

smrti umrl zanj. Predno zaključim današnjo žalno sejo, Vas pozivam, da zakličemo našemu blagopokojnemu voditelju Nj. Vel. kralju Aleksandru I. trikratni »Slava Mu!« — Sklene se odposlati sledeča brzojavka: Maršalatu dvora Beograd. Globoko užaloščen nad nenadomestljivo izgubo Nj. Vel. Kralja Aleksandra I. izvolite tolmačiti na najvišjem mestu izraze najiskrenejšega sožalja ter udanosti članov organizacije »Boja« iz Pluja.

Begunje. Naša krajevna organizacija je imela 14. okt. t. l. žalno sejo za tragično umrli Viteškim Kraljem Zediniteljem, na kateri se je predsednik spominjal velikih zaslug, ki jih je pokojni vladar doprinesel za našo Jugoslavijo, ter ga imenoval apostola mitu.

Ustanovni občni zbori »Boja«

KOPRIVNICA. Tudi koprivniški farani smo se čvrsto oklenili za nas edino rešilne organizacije »Boja«. In smo kljub vsem oviram vendar imeli dne 4. nov. ob pol 9. uri svoj ustanovni občni zbor, v veselje našega poštenega kmetkega prebivalstva (trpinov) ter v razočaranje naših zagrizenih nasprotnikov in omahljivcev. Občni zbor je otvoril tov. Kozole Jožef, ki je imel kratek pomenljiv žalni govor za Nj. Vel. blagopokojnim kraljem Aleksandrom I. Vsi navzoči so vzkliknili: »Slava mu!«, ter prisegli zvestobo Nj. Vel. kralju Petru II. ter ga proslavili s trikratnim: »Živijo!«. — Nato je pozdravil navzoče zastopnike oblastev, delegata iz Ljubljane tov. Vladislava Fabjančiča, delegata iz Rajhenburga tov. Lipovška ter vse navzoče. Kljub temu, da je bil prepovedan govor delegata iz Ljubljane, je tovariš Lipovšek iz Rajhenburga, podpredsednik tamošnje organizacije »Boja«, v svojem obširnem citanju govora povsem zadovoljil. Globoka tišina je zavladala po dvorani, ko so bridke in grenke resnice rezale mirno ozračje dvorane. — Prečitale in tolmačile so se glavne točke pravil ter se je prišlo na dnevni red: volitev odbora. Izvoljeni so bili dosedanjí ustanovitelji na prva mesta z odborom, ki se bo znal boriti za poštenje, pravico in socijalno pravičnost v svoji okolici, zraven pa pridno pomagati, da se doseže naš vzvišeni cilj socijalne pravičnosti v vsej Jugoslaviji. — Zato kličem vsem omahljivcem in cincarjem, da se pridružite naši stotisočeri armadi borcev, sinov slovenske zemlje. Borci v zbor!

Sestava odbora: predsednik: Kozole Jožef, Veliki kamen; podpredsednik: Pečnik Anton, Mrčna sela; tajnik: Mirt Franc, Veliki kamen; blagajnik: Mirt Anton, Veliki kamen; arhivar: Spolovnjak Leopold, Veliki kamen; odborniki: Lupše Martin, Mrčna sela; Bračun Jožef, Mrčna sela; Živar Vinko, Veliki dol; Zorko Jožef, Koprivnica; Ferlan J., Vel. dol; Radej, Mali kamen. Namestniki: Cerjak Alojz, Mrčna sela; Petan Janez, Veliki kamen; Omerzo Franc, Koprivnica. Nadzorni odbor: Zemljak Maks, Veliki kamen; Macun Ivan, Mrčna sela, Zupan Maks, Koprivnica. Vsi so kmetje, 3 obrtniki in 1 trgovec.

Podsreda. Krajevna organizacija Združena borcev Jugoslavije »Boj« v Podsredi poroča, da se je vršil 4. t. m. ob 3. uri popoldne ustanovni občni zbor v gostilni Jože Zupana. Občni zbor je otvoril predsednik Krivec Maks, za njim je imel žalni govor po Nj. Vel. blagopokojnem Viteškem Kralju tov. Sotošek Al-

bin, kateri je v ginljivih besedah orisal delo, zasluge in vrline blagopokojnega nesmrtnega našega vrhovnega poveljnika. Vsi številni navzoči so trikrat vzkliknili »Slava« in »Naj živi Nj. Vel. kralj Peter II.« Občnega zbora sta se udeležili tudi sosedni skupini borcev iz Koprivnice in Rajhenburga ter delegat O. I. O. tovariš Fabjančič iz Ljubljane. Podpredsednik rajhenburške skupine borcev tov. Lipovšek je prečital nekaj točk naših pravil, predsednik koprivniške skupine borcev tov. Kozole pa nas je pozval k skupnemu delu za napredek. Delegat tovariš Fabjančič iz Ljubljane nam je pa v jednatih besedah razložil pomen naše krajevne organizacije in da se strogo držimo naših odobrenih pravil ter se strnemo skupaj kot ena neskončna in nepretrgana veriga. Nato je bil izvoljen sledeči odbor: Krivec Maks, usnjari, Podsreda 21, predsednik; Klobasa Franc, čevljar, Podsreda 10, podpredsednik; Sotošek Albin, trg., Podsreda 22, tajnik; Simončič Ivan, posestnikov sin, Podsreda 47, blagajnik; Vimpoljšek Alojz, posestnik, Gradišče 1, gospodar; Bezenšek Ernest, trg., Podsreda 13, arhivar; odborniki: Kostanjšek Franc, posest. sin, Podsreda 83; Dobrave Franc, posestnik, Podsreda 6.; Vimpoljšek Jože, posest. sin, Gradišče 1. Namestniki: Klakočar Franc, posestnik, Podsreda 61, Brdnik Pepi, čevljar, Podsreda, Zupan Ivan, posestnik, Podsreda 7. Nadzorni odbor: Simončič Franc, posestnik, Podsreda 47; Zupan Anton, poses. sin, Podsreda 37; Sivka Jože, posestnik, Podsreda 53; Bezjak Slavko, posest. sin, Podsreda št. 6. Ob zaključku našega ust. občn. zbora je bil enominutni molk, da smo se poklonili našemu blagopokojnemu mučeniku in največjemu borcu.

**Dober oglas
v pravem listu
se stokrat poplača!**

Drobni oglasi

Premog, drva, koks
D. ČEBIN, Wolfova 1. - Tel. 20-56.

Zimska jabolka

vseh vrst stalno na zalogi pri
Gospodarski zvezi.

F. HRENORIČ

**Manufakturna veletrgovina
Ljubljana, Tyrševa cesta štev. 28**

Telefon 24-04

Kupujte domače blago

Odeje, pletilno
volno in barete
dobite po
ravnokar znatno
znižani ceni

Oglejte si zalogo, ne
da bi morali kaj
kupiti

Naše cene in kvalitete vsakega zadovoljujejo!

SUKNO TEOKAROVIC

**LJUBLJANA
GRADIŠČE 4 NASPROTI DRAME**

Dopisi

Leskovec. Tudi naša leskovška fara ima veliko število vojnih žrtev. Tem je bil že pred leti postavljen krasen spomenik, na katerem so vklesana imena dragocenih nepozabnih življenj. Lep spomin na nje obhajamo vsako leto na Vseh svetih popoldne z molitvami in petjem žalostink pred spomenikom. Ker se ni mogla vršiti napovedana prireditev v čast padlim vojakom dne 14. oktobra t. l., se je naša krajevna organizacija »Boj« odločila, da se na Vseh svetih primerno oddolži svojim padlim tovarišem. V ta namen se je pridno pripravljala ves odbor »Boja«, kakor tudi vsi člani in somišljeniki. Na naši zadnji seji smo napravili načrt za venec, kakoršnega se malokje vidi. Delo venca je prevzel in vodil naš agilen tovariš podpredsednik Boje Franc iz Velike vasi, tam je zbral skupaj vse tovariše in pa razumna dekleta, ki so splela krasen, 1 m visok trnjev venec. Na dan Vseh svetih ob pol 2. uri pop. smo prinesli venec pred spomenik. Spremljala nas je v četrstope urejena četa odločnih borcev, ki se niso zbal skrajno slabega vremena. Zatrepetala so srca navzočih, ko smo polagali težki trnjev venec na vzvišeni prostor, kjer naj spominja ta trobarvni venec vsakega kulturnega človeka na ljubezen, nedolžnost in trpljenje njih, ki so postali žrtve svetovne morije. Po končanih molitvah v cerkvi se je zbralo kljub skrajno slabemu vremenu lepo število članov »Boja« (preko sto) z znaki pred spomenikom. Resni so bili njih obrazi, mrki njih pogledi ob spominu na padle tovariše. Marsikateri naš nasprotnik je lahko spoznal, da smo mi »Borci« vredni in dostojni člani poštene človeške družbe. Vsi so spoštljivo prisostvovali cerkvenim obredom za mrtve, katere je opravil g. dekan Alojzij Kurent z asistenco. Po teh molitvah sta se vršili dve krasni, v srce segajoči deklamaciji, katere je sestavil za padle g. katehet Štrukelj. Kdor je slišal pretresljive besede nedolžnega otroka in videl na spomeniku trnjevo krono ter spoznal njen pomen, temu se je gotovo utrnula solza v očesu. Po deklamaciji je zbrani pevski zbor zapel ganljivo žalostinko »Oj Doberdob«. Nato so se vsi člani »Boja« uvrstili ter otvorili sprevod na pokopališče, kjer so ob vsaki strani pota napravili špalir ter s tem izkazali čast našim gg. duhovnikom. — Tako smo

Blaznikova »Velika pratika« za leto 1935 je izšla letos že devetdesetič. Za ta jubilej je prav lepo in primerno opremljena. Znano je, da hočejo imeti Slovenci predvsem to pratiko, ne samo pri nas doma, temveč tudi v inozemstvu, v Ameriki, Nemčiji, Avstriji, Italiji itd. Ta prava in res domača pratika se naroča pri tiskarni I. Blasnika nasledniki v Ljubljani.

Pozor! Pozor! Pozor!
Za nakup zimskega perila, trikotaže, pletenin, toplih nogavic, rokavic, volne, snežk, galoš, finih in priprohstih damskih čevljev itd.

se cenj. občinstvu toplo priporoča tvrdka

F. M. Schmitt
Ljubljana

PRED ŠKOFIJO 3 LINGARJEVA 4
Pozor na nedeljsko razstavo in izložbe!

**DEŽNIKE
NOGAVICE**

na drobno in na debelo
kupite najugodnejše
v tovarni

JOSIP VIDMAR

Ljubljana
Pred Škofijo 19
podruž.: Prešernova ul. 20

Beograd
Kralja Milana 13

Zagreb
Jurišičeva ul. 8

mi bojevniki leskovške fare izkazali našim padlim tovarišem skromno čast za njihovo žrtve. Ne smemo pa pozabiti, da se niso oni žrtvovali zato, da bo naš narod še nadalje tlačjen in izkoriščen, njih žrtve naj prinese nam živim lepšo usodo in življenje. Vsakdo med nami in to najrevnejši, naj bo naš brat, naj ima pravico do dela in do poštenega življenja. Proč s preziranjem, proč s podcenjevanjem, ker dva metra pod zemljo si bomo vsi enaki! Na vencu je pa ta-le napis: Na levi strani: Leskovški bojevniki svojim padlim tovarišem. Na desni strani pa:

Tam na bojiščih našli so poslednji mir,
v zemlji materi jim je gorko;
kako so srečni, da nič več,
za naše težke boje ne vedó!

Razgled po tisku

Iz lista »Čačanski glas« (Čačak, Srbija): Mi sli o svobodi:

»Svobode nikomur na krožniku ne nudijo; dosežeš jo samo z borbo in žrtvami.

Brez svobode ni ponosa, kdor nima ponosa, ni človek.

Suženj je tisti, ki ne protestira, ko mu jemljejo svobodo.

Tudi v suženjstvu si lahko svoboden, ako na gaženje svobode reagiraš.

Imamo svobodne državljane v zaporu, kot imamo sužnje izven zaporov.

Najlepši okraski, ki morejo oplešati mojo Domovino, so: svoboda misli, besede in vesti. Slovenske Alpe, sinji Jadran, Plitvice, Šumadija in Ohridsko jezero — to so okraski druge vrste.«

Mase francoskega naroda so neinformirane o pogubonosti mednarodnega položaja, tako trdi lord Rothermere. Ze lahko mogoče, Pač pa ima pojma o tem naš narod, ki radi tega položaja trpi silo in ponižanje že dolga leta. In ravno lord Rothermere je bil tisti, ki je vedno podpiral nam krivični madžarski revizionizem.

VOLNENE NOGAVICE ROKAVICE - MAJICE

**KOMPLETNE POTREBŠČINE za
KROJAČE IN ŠIVILJE,**

nadalje: bogata zaloga zimskega triko-perila, žepnih robcev toaletnih potrebščin, kravat, vsakovrstnega modnega blaga itd.,

po najnižjih cenah pri tvdk

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

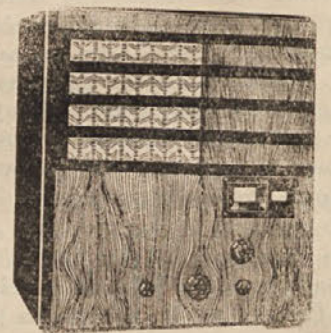
Smučarske čevlje!

prave, nepremočljive, ročno dele; športne moške, ženske in otroške se dobe v veliki izbiri in po nizkih cenah pri

A. ŽIBERT

LJUBLJANA, Prešernova ul.

Na zalogi ima tudi veliko izbiri snežnih čevljev v najnovejših oblikah in galoše za gospode.

Prijetni so večeri po trudopolnem delu pri dobrem super Aparatu **ORION** za kratke, dolge in normalne valove, izravnava fadingov, indikator tiho uastavitev, itd. Dobite ga po ugodnih odplačilih pri

RADIOVAL

Ljubljana:

Dalmatinova ulica 13.

Celje:

Prešernova ulica 24.